Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025

2025 dsc 2

Nodiadau Esboniadol

Welsh Language and Education (Wales) Act 2025

2025 asc 2

Explanatory Notes

£14.93

Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025

2025 dsc 2

Nodiadau Esboniadol

Welsh Language and Education (Wales) Act 2025

2025 asc 2

Explanatory Notes

DEDDF Y GYMRAEG AC ADDYSG (CYMRU) 2025

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn ar gyfer Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025 a gyflwynwyd i Senedd Cymru ar 15 Gorffennaf 2024 ac a dderbyniodd Gydsyniad Brenhinol ar 7 Gorffennaf 2025. Fe'u lluniwyd gan Grŵp Addysg, Diwylliant a'r Gymraeg Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Ddeddf. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Ddeddf, ond nid ydynt yn rhan ohoni. Pan fo'n ymddangos nad oes angen unrhyw esboniad neu sylw ar un o ddarpariaethau'r Ddeddf, nis rhoddir.

CRYNODEB A'R CEFNDIR

2. Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod nod o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050. Prif amcan y Ddeddf hon yw cyfrannu at y nod hwnnw drwy roi camau yn eu lle er mwyn ceisio sicrhau bod pob disgybl yn cyrraedd diwedd oedran ysgol gorfodol yn ddefnyddiwr Cymraeg annibynnol, o leiaf. Yn benodol, yr amcan yw i bob disgybl feithrin sgiliau llafar sydd gyfystyr â lefel B2 o'r Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewropeaidd ar gyfer Ieithoedd.

3. Yn gryno, bydd y Ddeddf:
   a) yn rhoi sail statudol i'r targed o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, drwy ei gwneud yn ofynnol i strategaeth y Gymraeg gynnwys targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg, o leiaf, erbyn 2050, yn ogystal â thargedau eraill sy'n ymwneud â defnyddio'r Gymraeg, gan gynnwys yn y gweithle ac yn gymdeithasol;
   b) yn sefydlu dull safonol ar gyfer disgrifio gallu yn y Gymraeg ar sail lefelau cyfeirio cyffredin y Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewropeaidd ar gyfer Ieithoedd;
   c) yn nodi bod tri chategori iaith statudol ar gyfer ysgolion ("Prif iaith – Cymraeg", "Dwy Iaith", a "Prif iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg"), ac yn gwneud darpariaeth ynghylch dynodi'r categorïau iaith hynny, ynghyd â gofynion o ran isafswm yr addysg Gymraeg a ddarperir a nodau dysgu Cymraeg sydd ynghlwm wrth y categorïau;
   d) yn cysylltu'r cynllunio ieithyddol a wneir ar lefel genedlaethol (drwy osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i lunio Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg), ar lefel sirol (drwy osod dyletswydd ar awdurdodau lleol i lunio cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg), ac ar lefel ysgol (drwy osod dyletswydd ar ysgolion i lunio cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg);

WELSH LANGUAGE AND EDUCATION (WALES) ACT 2025

EXPLANATORY NOTES

INTRODUCTION

1. These Explanatory Notes are for the Welsh Language and Education (Wales) Act 2025 which was introduced into Senedd Cymru on 15 July 2024 and received Royal Assent on 7 July 2025. They have been prepared by the Welsh Government's Education, Culture and Welsh Language Group in order to assist the reader of the Act. The Explanatory Notes should be read in conjunction with the Act but are not part of it. Where a provision of the Act does not seem to require any explanation or comment, none is given.

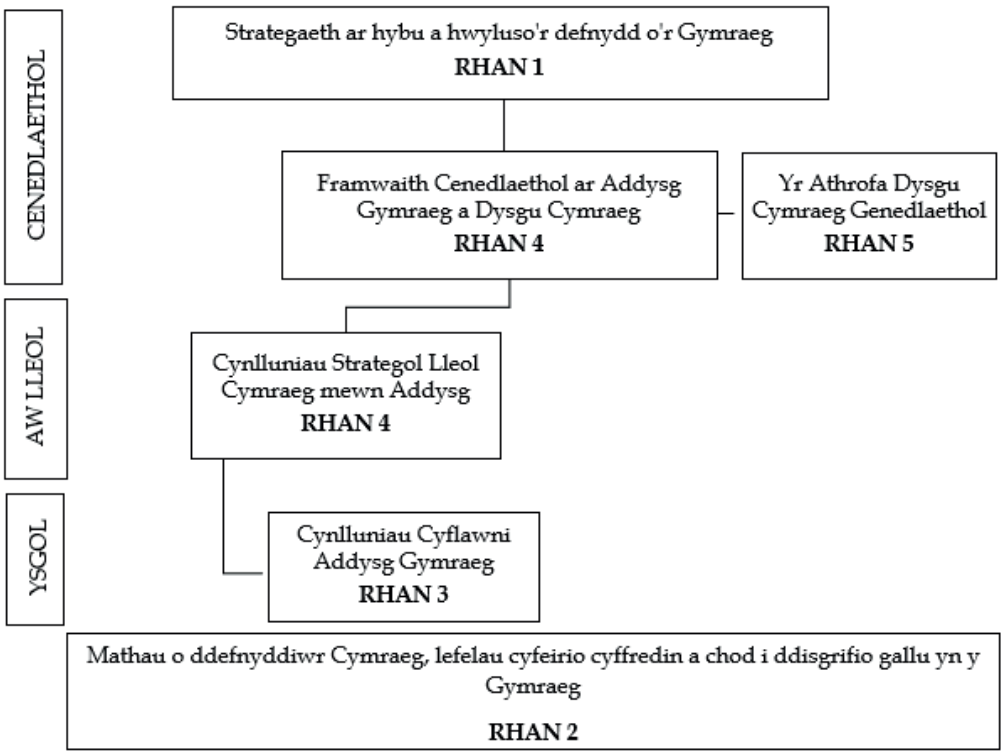
SUMMARY AND BACKGROUND

2. The Welsh Government has set a goal of a million Welsh speakers in Wales by 2050. The main objective of this Act is to contribute towards that goal by putting measures in place that aim to ensure that all pupils, by the time they cease to be of compulsory school age, are independent Welsh language users, at least. In particular, the objective is for all pupils to develop oral skills equivalent to B2 level of the Common European Framework of Reference for Languages.

3. In summary, the Act will:
    a) provide a statutory basis for the target of a million Welsh speakers by 2050, by requiring the Welsh language strategy to include a target of at least a million Welsh speakers by 2050, as well as other targets relating to the use of Welsh language, including use in the workplace and social use;
    b) establish a standard approach to describing Welsh language ability based on the common reference levels of the Common European Framework of Reference for Languages;
    c) sets out three statutory language categories for schools (Primarily Welsh language", "Dual Language", and "Primarily English language, partly Welsh"), and provides for the designation of those language categories, along with requirements relating to the minimum amount of Welsh language education provided, and Welsh language learning goals for each category;
    d) link the linguistic planning undertaken at a national level (by placing a duty on the Welsh Ministers to prepare a National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh), at local authority level (by placing a duty on local authorities to prepare local Welsh in education strategic plans), and at school level (by placing a duty on schools to prepare Welsh language education delivery plans);

e) yn sefydlu corff newydd, sef yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol, a fydd yn gyfrifol am gefnogi pobl (o bob oedran) i ddysgu Cymraeg.

4. Mae'r diagram isod yn dangos sut mae Rhannau gwahanol o'r Ddeddf yn cyd-blethu i gyflawni'r prif nod o hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg ar lefel genedlaethol, awdurdod lleol ac ysgol:

5. Isod, nodir yn fras strwythur y cynllunio ieithyddol, a'r atebolrwydd am y camau sydd i'w cymryd yn unol â hynny, a gyflwynir gan y Ddeddf. Fesul lefel, mae'r prif ddyletswyddau a osodir ar Weinidogion Cymru, awdurdodau lleol ac ysgolion fel a ganlyn: -

Y Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg

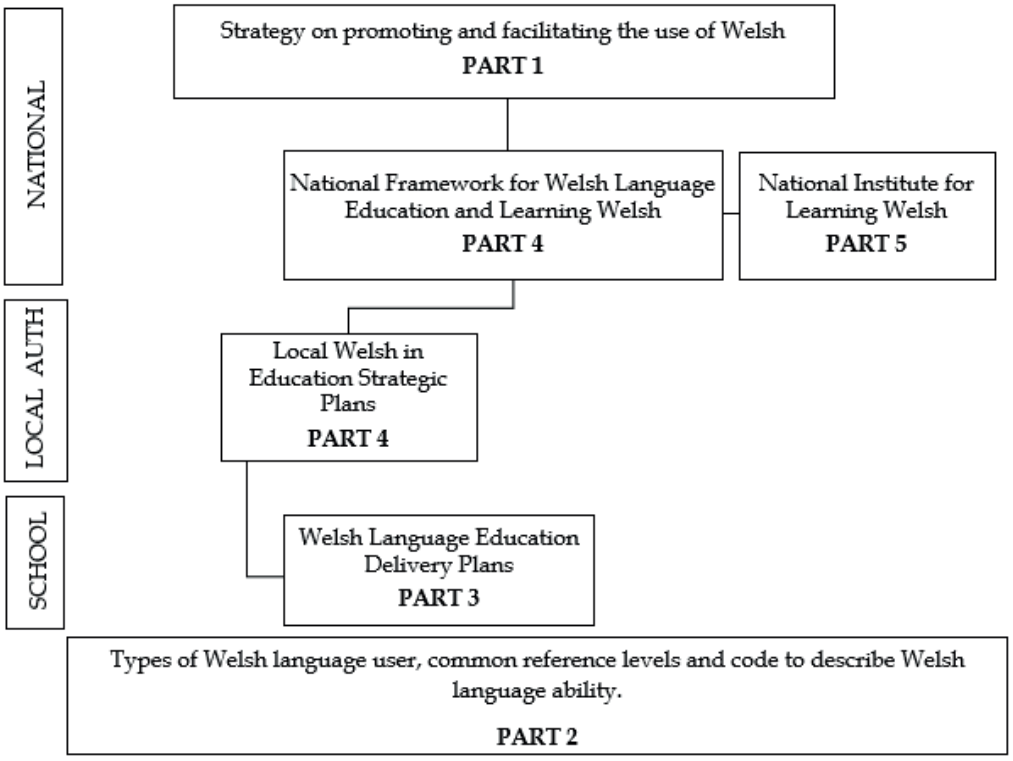
a) Gofyniad ar Weinidogion Cymru i gymryd pob cam rhesymol i weithredu eu Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg (adran 26), a bod rhaid iddynt adrodd ar y Fframwaith Cenedlaethol yn flynyddol (adran 29).

Cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg awdurdodau lleol

b) Rhaid i awdurdod lleol gymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r targedau a nodir yn y Fframwaith Cenedlaethol mewn perthynas â'i ardal (adran 26), a rhaid i'w gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg gael ei gymeradwyo gan Weinidogion Cymru (adran 32). Rhaid i bob awdurdod lleol hefyd gymryd pob cam rhesymol i weithredu ei gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg (adran 33).

e) establish a National Institute for Learning Welsh as a new body, responsible for supporting people (of all ages) to learn Welsh.

4. The diagram below shows how different Parts of the Act interact to achieve the main aim of promoting and facilitating the use of Welsh at national, local authority and school level:

5. Noted below is a broad outline of the structure introduced by the Act for linguistic planning and accountability for the steps which are to be taken accordingly. For each level, the main duties imposed on Welsh Ministers, local authorities and schools are as follows: -

National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh

a) The Welsh Ministers are required to take all reasonable steps to implement their National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh (section 26), and must report on the implementation of National Framework annually (section 29).

Local authorities' local Welsh in education strategic plans

b) A local authority must take all reasonable steps to meet the targets set out in the National Framework in relation to its area (section 26), and its local Welsh in education strategic plan must be approved by the Welsh Ministers (section 32). Each local authority must also take all reasonable steps to implement its local Welsh in education strategic plan (section 33).

Cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg ysgolion

c) Rhaid i gynllun cyflawni pob ysgol roi sylw i gynllun strategol lleol yr awdurdod lleol sy'n cynnal yr ysgol, a chael ei gymeradwyo gan yr awdurdod lleol hwnnw (adrannau 14 a 15). Rhaid i gorff llywodraethu ysgol sicrhau bod yr ysgol yn darparu'r isafswm o addysg Gymraeg ar gyfer categori iaith yr ysgol, o leiaf (adran 10(6)) a chymryd pob cam rhesymol (adran 15(9)) i weithredu'r cynigion sydd yn ei gynllun cyflawni (gweler adran 14(e), (f), (g), (h) ac (i)).

6. Mae'r Ddeddf yn cynnwys 57 o adrannau a dwy Atodlen.

SYLWEBAETH AR YR ADRANNAU

Rhan 1 – Hybu a Hwyluso Defnydd o'r Gymraeg

Adran 1 – Targedau strategaeth y Gymraeg: o leiaf miliwn o siaradwyr a chynnydd mewn defnydd

7. Effaith adran 1(1)(a) yw ei bod yn ofynnol i strategaeth Gweinidogion Cymru ar hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg, o dan adran 78 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ("strategaeth y Gymraeg"), gynnwys y targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg, o leiaf, erbyn 2050. Mae hyn yn darparu na chaiff unrhyw darged a osodir gan y strategaeth fod yn is nag un filiwn, ac mae'n adlewyrchu'r targed presennol a geir yn "Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr", a gyhoeddwyd yn 2017, ac yn rhoi sail statudol iddo.

8. O dan adran 78 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, rhaid i Weinidogion Cymru fabwysiadu strategaeth y Gymraeg sy'n nodi eu cynigion ar gyfer hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg. Rhaid iddynt gyhoeddi'r strategaeth a'i gosod gerbron Senedd Cymru. Ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi adroddiad ar sut y gweithredwyd y cynigion yn y strategaeth a nodi pa mor effeithiol y bu gweithredu'r cynigion yn y strategaeth wrth hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg. Rhaid gosod copi o'r adroddiad gerbron y Senedd. Rhaid iddynt hefyd gyhoeddi cynllun cyn dechrau pob blwyddyn ariannol yn nodi sut maent yn mynd i weithredu'r cynigion yn y strategaeth yn ystod y flwyddyn honno.

9. Mae adran 1 hefyd yn darparu ar gyfer materion eraill y mae rhaid i'r strategaeth eu cynnwys. Rhaid i'r strategaeth osod targedau:
   - i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle ac yn gymdeithasol;
   - i gynyddu nifer y disgyblion o oedran ysgol gorfodol sy'n cael addysg mewn ysgolion categori "Prif iaith – Cymraeg";
   - i gynyddu nifer yr ysgolion categori "Prif iaith – Cymraeg";
   - i gynyddu swm yr addysg Gymraeg a ddarperir mewn ysgolion categori "Dwy Iaith" a "Prif iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg"; ac
   - i gynyddu nifer y bobl sy'n dysgu Cymraeg (adran 1(1)(b) i (d)).

Schools' Welsh language education delivery plans

c) Each school's delivery plan must have regard to the local strategic plan of the local authority that maintains the school, and be approved by that local authority (sections 14 and 15). A school's governing body must ensure that the school provides at least the minimum amount of Welsh language education for the school's language category (section 10(6)) and take all reasonable steps (section 15(9)) to implement the proposals contained in its delivery plan (see section 14(e), (f), (g), (h) and (i)).

6. The Act consists of 57 sections and two Schedules.

COMMENTARY ON SECTIONS

Part 1 – Promotion and Facilitation of Use of the Welsh Language

Section 1 – Welsh language strategy targets: at least a million Welsh speakers and increase in use

7. The effect of section 1(1)(a) is that the Welsh Ministers' strategy on promoting and facilitating the use of the Welsh language, under section 78 of the Government of Wales Act 2006 ("Welsh language strategy"), must include the target of at least one million Welsh speakers by 2050. This provides that any target set in the strategy may not be less than one million, reflects the current target found in "Cymraeg 2050: A million Welsh speakers", published in 2017, and provides a statutory basis for the target.

8. Under section 78 of the Government of Wales Act 2006 the Welsh Ministers must adopt a Welsh language strategy setting out their proposals for promoting and facilitating the use of the Welsh language. They must publish the strategy and lay it before the Senedd. At the end of each financial year the Welsh Ministers must publish a report on how the proposals in the strategy were implemented and set out how effective the implementation of the proposals in the strategy has been in promoting and facilitating the use of Welsh. A copy of the report must be laid before the Senedd. They must also publish a plan before the start of each financial year setting out how they are going to implement the proposals in the strategy during that year.

9. Section 1 also provides for other matters that the strategy must include. The strategy must set targets:

- to increase the use of Welsh in the workplace and its social use;
- to increase the number of pupils of compulsory school age receiving education in "Primarily Welsh Language" category schools;
- to increase the number of "Primarily Welsh Language" category schools;
- to increase the amount of Welsh language education provided in "Dual Language" and "Primarily English language, partly Welsh" category schools; and
- to increase the number of people learning Welsh (section 1(1)(b) to (d)).

10. Mae'r targed o gael miliwn o siaradwyr yn sail i nod cyffredinol y Ddeddf hon, sef cynyddu nifer y bobl sy'n siarad Cymraeg ac yn ei defnyddio, ac yn gyrru'r targedau pellach a osodir ar lefel genedlaethol, awdurdod lleol neu ysgol – boed y targedau hynny ar gyfer defnydd mewn gweithleoedd, defnydd cymdeithasol neu ar gyfer y sector addysg a dysgu Cymraeg. Bwriedir hefyd i dargedau'r strategaeth osod cyd-destun a chyfeiriad i Weinidogion Cymru, i awdurdodau lleol, i'r Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol ac i ysgolion wrth iddynt fynd ati i gynllunio eu gwaith. Bydd angen gweithredu cydlynol ar sawl lefel er mwyn gallu gwireddu nod cyffredinol y Ddeddf. Er enghraifft, mae'r targedau sy'n ymwneud ag addysg a bennir yn y strategaeth yn unol ag adran 1(1)(c), yn sail i'r cynnwys a'r targedau a osodir yn y Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg (gweler Rhan 4).

11. Mae adran 1(1)(e) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gynnwys yn y strategaeth y camau y byddant yn eu cymryd i annog trosglwyddo'r Gymraeg, ac mae adran 1(1)(f) yn ei gwneud yn ofynnol i'r strategaeth bennu'r camau y bwriedir eu cymryd i annog cynnydd mewn defnydd digidol o'r Gymraeg. Mae adran 1(1)(g) yn gosod gofyniad ar Weinidogion Cymru i bennu meini prawf i fesur y cynnydd sydd ei angen er mwyn cyflawni targedau'r is-adran hon.

12. Mae adran 1(2) yn nodi y gall Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio'r targedau sy'n ofynnol i'r strategaeth eu gosod, yn unol ag adran 1(1)(c), ac sy'n ymwneud â:
    - cynyddu nifer y disgyblion o oedran ysgol gorfodol sy'n cael addysg mewn ysgolion categori "Prif iaith – Cymraeg";
    - cynyddu nifer yr ysgolion categori "Prif iaith – Cymraeg"; a
    - cynyddu swm yr addysg Gymraeg a ddarperir mewn ysgolion categori "Dwy Iaith" a "Prif iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg".

13. Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried y targedau a bennir yn unol ag adran 1(1)(a)-(d) wrth iddynt nodi yn y strategaeth (adran 1(3)) eu cynigion ar gyfer hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg. Mae adran 1(4) yn ei gwneud yn ofynnol iddynt nodi (yn y cynllun a gyhoeddir yn flynyddol o dan adran 78(9) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006) yr hyn y byddant yn ei wneud i gyflawni'r targedau y cyfeirir atynt yn adran 1(1)(a) a (b). Yn ogystal, mae'n ofynnol iddynt, yn unol ag adran 29, gynnwys gwybodaeth yn yr adroddiad blynyddol (o dan adran 78(8) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006) am sut y gweithredwyd y Fframwaith Cenedlaethol. Rhaid iddynt hefyd gynnwys gwybodaeth yn y cynllun (o dan adran 78(9) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006) am sut y byddant yn gweithredu'r Fframwaith Cenedlaethol. Mae adran 24 yn gosod gofyniad ar Weinidogion Cymru i nodi yn y Fframwaith Cenedlaethol sut y byddant yn gweithredu cynigion y strategaeth mewn perthynas â'r targedau a bennir yn unol ag adran 1(1)(c)-(d).

14. Mae adran 1(5) yn diwygio adran 78 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 o ganlyniad i'r darpariaethau hyn, ac yn ychwanegu Comisiynydd y Gymraeg yn ymgynghorai pan fo Gweinidogion Cymru yn ymgynghori ar strategaeth y Gymraeg newydd neu ar ddiwygiadau iddi.

10. The target of a million Welsh speakers is the basis of the overall aim of this Act, which is to increase the number of people who speak and use Welsh, and drives the further targets set at national, local authority or school level – whether those targets are for use in workplaces, social use or for the Welsh language education and learning Welsh sector. The strategy's targets are also intended to set a context and direction for the Welsh Ministers, local authorities, the National Institute for Learning Welsh and for schools as they actively plan their work. Aligned actions will be needed at many levels in order to realise the overall aim of the Act. For example, the education-related targets specified in the strategy, in accordance with section 1(1)(c), form the basis of the content of the National Framework on Welsh Education and Learning Welsh (see Part 4), and of the targets set out in that Framework.

11. Section 1(1)(e) requires the Welsh Ministers to include in the strategy information about the steps they will take to encourage passing on the Welsh language, and section 1(1)(f) requires the strategy to specify the steps intended to be taken to encourage an increase in digital use of the Welsh language. Section 1(1)(g) imposes a requirement on the Welsh Ministers to set criteria to measure the progress that is needed in order to achieve the targets of this subsection.

12. Section 1(2) sets out that the Welsh Ministers may, by regulations, amend the targets required to be set by the strategy in line with section 1(1)(c) which relate to:
    - increasing the number of pupils of compulsory school age receiving education in "Primarily Welsh Language" category schools;
    - increasing the number of "Primarily Welsh Language" category schools; and
    - increasing the amount of Welsh language education provided in "Dual Language" and "Primarily English language, partly Welsh" category schools.

13. The Welsh Ministers are required to consider the targets set in accordance with section 1(1)(a)-(d) as they set out in the strategy (section 1(3)) their proposals for promoting and facilitating the Welsh language. Section 1(4) requires them to set out (in the plan published annually under section 78(9) of the Government of Wales Act 2006) what they will do to achieve the targets referred to in section 1(1)(a) and (b). In addition, they are required, in accordance with section 29, to include information in the annual report (under section 78(8) of the Government of Wales Act 2006) about how the National Framework has been implemented. They must also include information in the plan (under section 78(9) of the Government of Wales Act 2006) about how they will implement the National Framework. Section 24 places a requirement on the Welsh Ministers to set out in the National Framework how they will implement the strategy's proposals in relation to the targets set in accordance with section 1(1)(c)-(d).

14. Section 1(5) amends section 78 of the Government of Wales Act 2006 as a result of these provisions, and adds the Welsh Language Commissioner as a consultee when the Welsh Ministers consult on a new Welsh language strategy or make amendments to that strategy.

15. Mae adran 1(6) yn diffinio termau penodol at ddibenion Rhan 1 o'r Ddeddf, gan gynnwys y diffiniad o "addysg Gymraeg".

Adran 2 – Adrodd ar y targedau yn strategaeth y Gymraeg

16. Mae'r adran hon yn ffurfioli rôl atebolrwydd y Senedd o ran y targed o filiwn o siaradwyr a'r targedau eraill yn strategaeth y Gymraeg. Mae'r adran hon yn cyd-fynd â'r ddarpariaeth yn adran 78 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 i Weinidogion Cymru adrodd yn flynyddol ar sut y gweithredwyd eu cynigion yn strategaeth y Gymraeg.

17. O leiaf unwaith pob 5 mlynedd rhaid i'r adroddiad o dan adran 78(8) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 gynnwys dadansoddiad o sefyllfa'r Gymraeg, sy'n cynnwys yr elfennau a restrir yn adran 2(1)(a) i (f). Mae hefyd yn ofynnol i'r dadansoddiad asesu'r tebygolrwydd y bydd targedau strategaeth y Gymraeg yn cael eu cyflawni, gan gyfeirio at y meini prawf sydd wedi eu pennu i fesur cynnydd yn erbyn y targedau (adran 1(1)(g)).

18. Yn dilyn dadansoddiad o'r fath, ac os yw Gweinidogion Cymru yn dod i'r casgliad nad yw targed yn debygol o gael ei gyflawni, mae adran 2(2) i (4) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i osod datganiad gerbron y Senedd i esbonio'r rhesymau dros hynny a nodi'r camau pellach y byddant yn eu cymryd i gyflawni'r targed.

Adran 3 – Cyfrifo nifer y siaradwyr Cymraeg

19. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch sut mae cyfrifo nifer y siaradwyr Cymraeg at ddibenion adrannau 1 a 2.

20. O dan adran 3(1) bydd rheoliadau gan Weinidogion Cymru yn datgan y ffynonellau data sydd i'w defnyddio i gyfrifo nifer y siaradwyr Cymraeg, a bydd rhaid ystyried unrhyw ddata perthnasol sy'n deillio o gyfrifiad a gynhelir yn unol â Deddf Cyfrifiad 1920. Mae adran 3(2) yn datgan mai hunanasesiad (hynny yw, asesiad yr unigolyn ei hun o'i allu yn y Gymraeg) yw sail penderfyniad ynghylch a yw person yn siaradwr Cymraeg yn achos personau 17 oed a throsodd. Ar gyfer plant o dan 17 oed bydd hyn yn cael ei benderfynu naill ai ar sail hunanasesiad, neu asesiad gan riant neu ofalwr. Caiff Gweinidogion Cymru hefyd, drwy reoliadau, bennu dull gwahanol o benderfynu a yw plentyn o dan 17 oed yn siaradwr Cymraeg at ddibenion adran 1 a 2, a phennu a ddylid defnyddio'r dull hwnnw yn ogystal â'r hunanasesiad neu'r asesiad gan riant neu ofalwr, neu yn ei le.

21. Mae adran 3(4) i (6) yn gwneud darpariaeth ynghylch llunio a chyhoeddi canllawiau ar asesiadau. Bydd y rhain yn cynorthwyo unigolion i gwblhau asesiadau, gan gynnwys hunanasesiad o'u gallu yn y Gymraeg, a hefyd yn cynorthwyo wrth gasglu data ynghylch nifer y siaradwyr Cymraeg. Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried y Cod ar ddisgrifio gallu yn y Gymraeg o dan adran 6 wrth lunio'r canllawiau.

15. Section 1(6) defines certain terms for the purposes of Part 1 of the Act, including the definition of "Welsh language education"'.

Section 2 - Reporting on targets in the Welsh language strategy

16. This section formalises the accountability role of the Senedd in relation to the target of a million Welsh speakers and the other targets in the Welsh language strategy. This section aligns with the provision in section 78 of the Government of Wales Act 2006 for the Welsh Ministers to report annually on how their proposals have been implemented in the Welsh language strategy.

17. At least once every 5 years the report under section 78(8) of the Government of Wales Act 2006 must include an analysis of the situation of the Welsh language, which includes the elements listed in section 2(1)(a) to (f). The analysis is also required to assess the likelihood of Welsh language strategy targets being achieved, with reference to the criteria that are set to measure progress against the targets (section 1(1)(g)).

18. Following such an analysis, and if the Welsh Ministers conclude that a target is unlikely to be achieved, section 2(2) to (4) places a duty on the Welsh Ministers to lay before the Senedd a statement explaining the reasons for this, and set out the further steps they will take to achieve the target.

Section 3 - Calculating the number of Welsh speakers

19. This section makes provision in relation to how to calculate the number of Welsh speakers for the purposes of sections 1 and 2.

20. Under section 3(1) regulations by the Welsh Ministers must state the sources of data to be used to calculate the number of Welsh speakers, and consideration must be given to any relevant data derived from a census conducted in accordance with the Census Act 1920. Section 3(2) states that a self-assessment (that is, a person's own assessment of their ability in Welsh) is the basis of a decision on whether a person is a Welsh speaker for persons aged 17 and over. For children under the age of 17 this will be decided either on the basis of a self-assessment, or an assessment by a parent or carer. The Welsh Ministers may also, by regulations, specify a different method of deciding whether a child under the age of 17 is a Welsh speaker for the purposes of section 1 and 2, and specify whether that method is to be used in addition to, or instead of, the self-assessment or assessment by a parent or carer.

21. Section 3(4) to (6) makes provision in relation to the preparation and publication of guidance on assessments. These will assist individuals to complete assessments, including a self-assessment of their ability in Welsh, and such guidance will also assist when collecting data on the number of Welsh speakers. The Welsh Ministers are required to consider the Code on describing Welsh language ability under section 6 when preparing the guidance.

Adran 4 - Adolygu safonau'r Gymraeg

22. Mae Rhan 4 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn cynnwys darpariaeth ynglŷn â safonau ymddygiad yn ymwneud â'r Gymraeg ac ynglŷn â gorfodi'r safonau. Mae rheoliadau o dan y Mesur yn pennu'r safonau ac fe'u gosodir ar gyrff penodol drwy hysbysiadau cydymffurfio a ddyroddir gan Gomisiynydd y Gymraeg.

23. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru adolygu rhai o'r safonau yng ngoleuni'r darpariaethau yn y Ddeddf hon, ac yn nodi nifer o drefniadau ar gyfer yr adolygiad hwnnw.

24. Yn unol ag adran 4(1) rhaid i'r adolygiad ystyried a oes angen diwygio safonau penodol er mwyn hwyluso cyflawni targed yn strategaeth y Gymraeg a bennir yn Rhan 1 neu (yn achos rhai o'r safonau hynny) er mwyn adlewyrchu darpariaethau a geir yn Rhan 2 (Disgrifio Gallu yn y Gymraeg) o'r Ddeddf hon.

25. O dan adran 4(2), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â Chomisiynydd y Gymraeg yn rhan o'r adolygiad. Rhaid iddynt gwblhau'r adolygiad o fewn 12 mis ar ôl iddynt gyhoeddi'r Cod ar ddisgrifio gallu yn y Gymraeg o dan adran 7.

Rhan 2 – Disgrifio Gallu yn y Gymraeg ac Atodlen 1 – Mathau o Ddefnyddiwr Cymraeg a Lefelau Cyfeirio Cyffredin

Adran 5 – Mathau o ddefnyddiwr Cymraeg a lefelau cyfeirio cyffredin

26. Mae'r adran hon ac Atodlen 1 yn sefydlu un dull safonol ar gyfer disgrifio gallu yn y Gymraeg y bwriedir iddo fod yn addas ar gyfer pob cyd-destun.

27. Mae adran 5(1) yn cyflwyno Atodlen 1, sy'n cynnwys Tabl. Mae'r Tabl hwnnw yn gwneud darpariaeth sydd:
    a) yn disgrifio tri math o ddefnyddiwr Cymraeg;
    b) yn pennu lefelau (y cyfeirir atynt fel "lefelau cyfeirio cyffredin") ar gyfer y mathau o ddefnyddiwr Cymraeg, ac
    c) yn disgrifio nodweddion cyffredinol y lefelau hynny.

28. Y tri math o ddefnyddiwr Cymraeg yw "defnyddiwr Cymraeg sylfaenol", "defnyddiwr Cymraeg annibynnol", a "defnyddiwr Cymraeg hyfedr". Mae'r Tabl yn Atodlen 1 yn disgrifio eu gallu yn y Gymraeg ar sail chwe lefel (A1-C2). Maent yn cael eu grwpio fel a ganlyn:
    a) defnyddiwr sylfaenol (A1 ac A2),
    b) defnyddiwr annibynnol (B1 a B2), ac
    c) defnyddiwr hyfedr (C1 ac C2).

Section 4 - Reviewing the Welsh language standards

22. Part 4 of the Welsh Language (Wales) Measure 2011 contains provision in relation to standards of conduct relating to the Welsh language and about the enforcement of those standards. Regulations under the Measure specify the standards, and they are imposed on particular bodies through compliance notices issued by the Welsh Language Commissioner.

23. This section requires the Welsh Ministers to review some of the standards in light of the provisions of this Act, and sets out some arrangements for that review.

24. In accordance with section 4(1) the review must consider whether certain standards need to be amended to facilitate meeting a target in the Welsh language strategy set by Part 1 or (in the case of some of those standards) to reflect provisions found in Part 2 (Describing Welsh Language Ability) of this Act.

25. Under section 4(2), the Welsh Ministers must consult the Welsh Language Commissioner as part of the review. They must complete the review within 12 months after they publish a Code to describe Welsh language ability under section 7.

Part 2 – Describing Welsh Language Ability and Schedule 1 – Types of Welsh Language User and Common Reference Levels

Section 5 - Types of Welsh language user and common reference levels

26. This section and Schedule 1 establish a standard method for describing Welsh language ability, which is intended to be relevant to all contexts.

27. Section 5(1) introduces Schedule 1, which includes a Table. The Table makes provision:
    a) describing three types of Welsh language user,
    b) specifying levels (referred to as "common reference levels") for the types of Welsh language user, and
    c) describing the general characteristics of those levels.

28. The three types of Welsh language user are "basic Welsh language user", "independent Welsh language user", and "proficient Welsh language user". The Table in Schedule 1 describes their ability in Welsh based on six levels (A1-C2). They are grouped as follows:
    a) basic user (A1 and A2),
    b) independent user (B1 and B2), and
    c) proficient user (C1 and C2).

29. Mae'r Tabl yn Atodlen 1 wedi ei atgynhyrchu (mewn perthynas â'r iaith Gymraeg) a'i gyfieithu o'r ddogfen *Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume,* Cyhoeddi Cyngor Ewrop, Strasbwrg, ar gael yn www.coe.int/lang-cefr (ISBN 978-92-871-8621-8). Cyhoeddir y fersiwn Saesneg â chaniatâd Cyngor Ewrop, a'r fersiwn Gymraeg drwy drefniant gyda Chyngor Ewrop, o dan gyfrifoldeb Senedd Cymru yn unig.

30. Yn unol ag adran 5(2) a (3), mae gan Weinidogion Cymru y pŵer, drwy reoliadau, i ddiwygio'r Tabl yn Atodlen 1. Fodd bynnag, ni chânt ddefnyddio'r pŵer hwn oni bai bod angen gwneud hynny i ymateb i unrhyw newid a wneir i'r Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewropeaidd ar gyfer Ieithoedd.

Adran 6 – Cod i ddisgrifio gallu yn y Gymraeg

31. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i lunio Cod a fydd yn esbonio sut i ddefnyddio'r lefelau cyfeirio cyffredin yn y Tabl yn Atodlen 1, ac yn disgrifio nodweddion y lefelau hynny yn fwy manwl. Bydd y Cod yn cynorthwyo defnyddwyr i ddefnyddio'r dull safonol a sefydlir ar gyfer disgrifio gallu defnyddwyr yn y Gymraeg mewn perthynas ag adran 5 a'r Tabl yn Atodlen 1.

32. Mae adran 6(2) yn nodi'r hyn y mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ei gynnwys yn y Cod, ond o dan adran 6(3) gall hefyd gynnwys unrhyw beth arall sy'n gysylltiedig â disgrifio gallu yn y Gymraeg. Hynny yw nid yw'r Cod wedi ei gyfyngu yn unig i esbonio cynnwys y Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewropeaidd ar gyfer Ieithoedd.

Adran 7 – Cyhoeddi ac adolygu'r Cod

33. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer cyhoeddi, adolygu a diwygio'r Cod. Gweler hefyd adran 52 am ddarpariaeth benodol ynghylch y ddyletswydd i gyhoeddi. Yn ogystal, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori cyn cyhoeddi'r Cod neu God diwygiedig.

Rhan 3 – Addysg Gymraeg

Cyflwyniad

Adran 8 – Trosolwg a dehongli

34. Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o'r Rhan hon sy'n gwneud darpariaeth ar gyfer yr hyn y mae'n ofynnol i ysgolion ac awdurdodau lleol ei wneud mewn perthynas â'u darpariaeth addysg Gymraeg.

35. Mae adran 8(2) yn diffinio termau y mae rhaid eu deall cyn ystyried gweddill Rhan 3, sef "addysg Gymraeg", "addysg feithrin Gymraeg" ac "ysgol". Mae'r diffiniad o'r term "ysgol a gynhelir", a geir yn adran 51 (lle diffinnir termau eraill at ddibenion y Ddeddf), yn gymwys wrth ystyried y term "ysgol".

29. The Table in Schedule 1 has been reproduced (in relation to the Welsh language) from the document *Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/lang-cefr (ISBN 978-92-871-8621-8). The English language version is published with permission from the Council of Europe, and the Welsh language version by arrangement with the Council of Europe, under the sole responsibility of Senedd Cymru.

30. In accordance with section 5(2) and (3), the Welsh Ministers have the power, by regulations, to amend the Table in Schedule 1. However, they may not use this power unless it is necessary to respond to any change made to the Common European Framework of Reference for Languages.

Section 6 - Code to describe Welsh language ability

31. This section places a duty on the Welsh Ministers to produce a Code that will explain how to use the common reference levels in the Table in Schedule 1, and describe the characteristics of those levels in more detail. The Code will assist with using the standard method established to describe the ability of Welsh language users in relation to section 5 and the Table in Schedule 1.

32. Section 6(2) sets out what the Welsh Ministers are required to include in the Code, but under section 6(3) it can also include anything else related to describing Welsh language ability. Therefore, the Code is not limited to only explaining the contents of the Common European Framework of Reference for Languages.

Section 7 - Publishing and reviewing the Code

33. This section makes provision for publishing, reviewing and amending the Code. See also section 52 for specific provision in relation to the duty to publish. In addition, the Welsh Ministers are required to consult before publishing the Code or revised Code.

Part 3 – Welsh Language Education

Introduction

Section 8 – Overview and interpretation

34. This section provides an overview of this Part which makes provision for what schools and local authorities are required to do in relation to their Welsh language education provision.

35. Section 8(2) defines terms that are necessary to understand before considering the remainder of Part 3, namely "Welsh language education", "Welsh language nursery education" and "school". The definition of the term "maintained school", found in section 51 (where other terms are defined for the purposes of the Act), applies when considering the term "school".

Categorïau iaith ysgolion

Adran 9 – Categorïau iaith ysgolion

36. Mae'r adran hon yn sefydlu system i gategoreiddio pob ysgol (ac eithrio ysgolion arbennig cymunedol) yn unol â darpariaeth addysg Gymraeg yr ysgol. Mae tri chategori iaith ar gyfer ysgolion yng Nghymru:
    (i) Prif Iaith - Cymraeg,
    (ii) Dwy Iaith, a
    (iii) Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg.

37. Mae adran 9(1) yn datgan bod y categori iaith a ddynodir i ysgol yn penderfynu'r isafswm o addysg Gymraeg y mae rhaid ei ddarparu yn yr ysgol (yn unol ag adran 10) a nodau dysgu Cymraeg yr ysgol (yn unol ag adran 11). Dynodir categori i ysgol pan fydd ei gynllun cyflawni (sy'n nodi ei gategori) yn cael ei gymeradwyo (adrannau 15(5), 18(3) a 19(3)).

38. Pan ddynodir categori iaith i ysgol, rhaid i'r ysgol ddarparu swm o addysg Gymraeg sy'n cyfateb neu sy'n uwch na'r isafswm a nodir ar gyfer y categori hwnnw yn adran 10(2).

39. Yn unol ag adran 9(3), gall ysgol fod â mwy nag un categori iaith. Enghraifft bosibl fyddai ysgol gynradd a chanddi ddwy ffrwd ieithyddol wahanol.

40. Mae adran 9(3) hefyd yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau mewn perthynas ag ysgolion a chanddynt fwy nag un categori iaith.

41. Ni ddynodir categori iaith i ysgolion arbennig cymunedol ond gweler adran 20 am ddarpariaeth benodol ar gyfer ysgolion arbennig cymunedol, sy'n cynnwys yr opsiwn o ddynodi categori iaith yn wirfoddol. Diffinnir y term "ysgol arbennig gymunedol" yn adran 51(2).

Adran 10 – Isafswm o ddarpariaeth addysg Gymraeg ar gyfer pob categori iaith

42. Mae adran 10(2) yn nodi'r isafswm o addysg Gymraeg ar gyfer pob categori iaith ac mae adran 10(1) yn esbonio bod y canrannau a bennir fel yr isafswm yn ganran o'r addysg a hyfforddiant a ddarperir dros flwyddyn ysgol yn ystod sesiynau ysgol ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol. Nid yw darpariaeth Gymraeg a ddarperir y tu hwnt i sesiynau ysgol i'w chyfrif tuag at ddiwallu'r isafswm felly. Diffinnir y term "sesiynau ysgol" yn adran 51. Yn ogystal, mae'r isafswm yn cyfeirio at ddarpariaeth addysg a hyfforddiant yr ysgol yn gyffredinol – nid y ddarpariaeth a gaiff ei rhoi i bob disgybl unigol.

43. Mae adran 10(2) yn pennu mai'r isafsymiau ar gyfer y tri chategori yw:
    a) 80% ar gyfer y categori "Prif Iaith - Cymraeg";
    b) 50% ar gyfer y categori "Dwy Iaith";
    c) 10% ar gyfer y categori "Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg".

School language categories

Section 9 - School language categories

36. This section establishes a system to categorise all schools (except community special schools) according to the school's Welsh language education provision. There are three language categories for schools in Wales:
    (i) Primarily Welsh Language,
    (ii) Dual Language, and
    (iii) Primarily English Language, partly Welsh.

37. Section 9(1) states that the language category designated to a school determines the minimum amount of Welsh language education that must be provided in the school (in accordance with section 10) and the school's Welsh language learning goals (in accordance with section 11). A category is designated to a school when its delivery plan (which includes its category) is approved (sections 15(5), 18(3) and 19(3)).

38. When a language category is designated to a school, the school must provide a sum of Welsh language education in line with the minimum amount, or above the minimum amount, set for that category in section 10(2).

39. In accordance with section 9(3), a school may have more than one language category. An example might be a primary school with two different language streams.

40. Section 9(3) also gives the Welsh Ministers a power to make regulations in relation to schools with more than one language category.

41. A language category is not designated for community special schools but see section 20 for a specific provision for community special schools, which includes the option of voluntarily designating a language category. The term "community special school" is defined in section 51(2).

Section 10 – Minimum amount of provision of Welsh language education for each language category

42. Section 10(2) sets out the minimum amount of Welsh language education for each language category, and section 10(1) explains that the percentages specified as a minimum are a percentage of the education and training provided over a school year during school sessions for pupils of compulsory school age. Welsh language provision provided outside of school sessions is therefore not to be counted towards meeting the minimum. The term "school sessions" is definedin section 51. In addition, the minimum amount refers to the school's education and training provision in general – not the provision given to each individual pupil.

43. Section 10(2) specifies that the minimum amounts for the three categories are:
    a) 80% for the "Primarily Welsh language" category;
    b) 50% for the "Dual Language" category;
    c) 10% for the "Primarily English language, partly Welsh" category.

44. Yn unol ag adran 10(3), caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau sy'n diwygio'r isafsymiau yn adran 10(2). Fodd bynnag, ni chaiff yr isafswm diwygiedig fod yn llai na 80% ar gyfer y categori "Prif Iaith - Cymraeg", 50% ar gyfer y categori "Dwy Iaith", a 10% ar gyfer y categori "Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg".

45. Mae adran 10(4) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i benderfynu a ydynt am arfer y pŵer i wneud rheoliadau o dan is-adran (3) mewn perthynas â'r categori "Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg" o fewn pob cyfnod 5 mlynedd. Rhaid iddynt benderfynu hynny o fewn y cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau drannoeth y diwrnod y daw'r adran i rym, ac yna o fewn pob cyfnod o 5 mlynedd wedi hynny.

46. Mae adran 10(5) yn rhoi dyletswydd bellach ar Weinidogion Cymru, wrth iddynt wneud penderfyniad i arfer y pŵer yn is-adran (3), i ystyried effaith debygol yr isafsymiau ar gyflawni'r targedau a bennir gan strategaeth y Gymraeg yn unol ag adran 1 o'r Ddeddf hon. Mae hyn yn cynnwys y targed o filiwn o siaradwyr, a'r targedau eraill yn adran 1. Tra bod y ddyletswydd o dan is-adran (4) i benderfynu a ddylid diwygio'r isafswm yn codi bob 5 mlynedd, mae'r gofyniad yn is-adran (5) yn golygu bod rhaid gwneud y penderfyniad gan roi sylw penodol i'r amserlen o gyrraedd y miliwn erbyn 2050.

47. Mae adran 10(6) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol sicrhau bod yr ysgol yn darparu'r isafswm o addysg Gymraeg, o leiaf, ar gyfer y categori iaith a ddynodir i'r ysgol, ar gyfer pob blwyddyn ysgol y mae'r cynllun cyflawni yn berthnasol iddi. Diffinnir y term "blwyddyn ysgol" yn adran 51.

Adran 11 – Y nodau dysgu Cymraeg ar gyfer pob categori iaith

48. Mae adran 11(1) i (3) yn sefydlu'r nodau dysgu Cymraeg ar gyfer categorïau iaith ysgolion, sy'n seiliedig ar y lefelau cyfeirio cyffredin (a geir yn y Tabl yn Atodlen 1). Effaith adran 9(1) yw bod nod dysgu Cymraeg ysgol yn dibynnu ar ei chategori iaith. Mae adran 14 yn darparu bod rhaid i gynllun cyflawni gynnwys cynigion yr ysgol mewn perthynas â chyflawni nod dysgu Cymraeg yr ysgol.

44. In accordance with section 10(3), the Welsh Ministers may make regulations amending the minimum amounts in section 10(2). However, the amended minimum may not be below 80% for the "Primarily Welsh language" category, 50% for the "Dual Language" category, and 10% for the "Primarily English language, partly Welsh" category.

45. Section 10(4) places a duty on the Welsh Ministers to decide whether they will exercise the power to make regulations under subsection (3) in relation to the category "Primarily English language, partly Welsh"" within every 5 year period. They must decide that within the period of 5 years beginning with the day after the day on which the section comes into force, and then within every period of 5 years thereafter.

46. Section 10(5) places a further duty on the Welsh Ministers, when making a decision to exercise the power in subsection (3), to consider the likely effect of the minimum amounts on achieving the targets set by the Welsh language strategy in accordance with section 1 of this Act. This includes the target of one million speakers, and the other targets in section 1. While the duty under subsection (4) to decide whether the minimum should be amended arises every 5 years, the requirement in subsection (5) means that the decision must be made with specific regard to the timetable for reaching the million by 2050.

47. Section 10(6) requires a school's governing body to ensure that the school provides the minimum amount of Welsh language education, at least, for the language category designated to the school, for each school year to which the delivery plan applies. The term "school year" is defined in section 51.

Section 11 - Welsh language learning goals for each language category

48. Section 11(1) to (3) establishes the Welsh learning goals for school language categories, which are based on the common reference levels (found in the Table in Schedule 1). The effect of section 9(1) is that the Welsh language learning goal for a school depends on its language category. Section 14 provides that a delivery plan must include the school's proposals in relation to achieving the school's Welsh language learning goal.

49. Mae'r nodau dysgu fel a ganlyn:

Categori iaith	**Nod dysgu Cymraeg**
Prif Iaith - Cymraeg	Bod disgyblion yn ddefnyddwyr hyfedr o leiaf, erbyn iddynt beidio â bod o oedran addysg gorfodol (lefel cyfeirio gyffredin C1 neu C2). Mae'r Tabl yn Atodlen 1 yn disgrifio nodweddion cyffredinol defnyddiwr hyfedr.
Dwy Iaith	Bod disgyblion, fel nod cychwynnol, yn ddefnyddwyr annibynnol o leiaf, erbyn iddynt beidio â bod o oedran addysg gorfodol (lefel cyfeirio gyffredin B1 neu B2). Mae'r Tabl yn Atodlen 1 yn disgrifio nodweddion cyffredinol defnyddiwr annibynnol.
	Mewn perthynas â grŵp blwyddyn mewn blwyddyn ysgol a bennir gan Weinidogion Cymru drwy reoliadau, a'r grwpiau blwyddyn sy'n dilyn, bod disgyblion yn ddefnyddwyr annibynnol a hefyd yn cyrraedd lefel cyfeirio gyffredin B2 o ran rhyngweithio llafar erbyn iddynt beidio â bod o oedran addysg gorfodol.
Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg	Bod disgyblion, fel nod cychwynnol, yn ddefnyddwyr sylfaenol, o leiaf, erbyn iddynt beidio â bod o oedran addysg gorfodol (lefel cyfeirio gyffredin A1 neu A2). Mae'r Tabl yn Atodlen 1 yn disgrifio nodweddion cyffredinol defnyddiwr sylfaenol.
	Mewn perthynas â grŵp blwyddyn mewn blwyddyn ysgol a bennir gan Weinidogion Cymru drwy reoliadau, a'r grwpiau blwyddyn sy'n dilyn, bod disgyblion yn ddefnyddwyr annibynnol erbyn iddynt beidio â bod o oedran ysgol gorfodol (lefel cyfeirio gyffredin B1 neu B2).
	Mewn perthynas â grŵp blwyddyn mewn blwyddyn ysgol a bennir gan Weinidogion Cymru drwy reoliadau, a'r grwpiau blwyddyn sy'n dilyn, bod disgyblion yn ddefnyddwyr annibynnol a hefyd yn cyrraedd lefel cyfeirio gyffredin B2 o ran rhyngweithio llafar erbyn iddynt beidio â bod o oedran ysgol gorfodol.

50. Pwrpas y nodau dysgu Cymraeg yw eu bod yn rhai sefydlog a throsfwaol a fydd wrth wraidd y gwaith o gynllunio darpariaeth addysg Gymraeg mewn ysgolion.

49. The learning goals are as follows:

Language category	**Welsh language learning goal**
Primarily Welsh Language	That pupils are proficient users, at least, by the time they cease to be of compulsory school age (common reference level C1 or C2). The Table in Schedule 1 describes the general characteristics of a proficient user.
Dual Language	That pupils, as an initial goal, are independent users, at least, by the time they cease to be of compulsory school age (common reference level B1 or B2). The Table in Schedule 1 describes the general characteristics of an independent user.
	In relation to a year group in a school year specified by the Welsh Ministers by regulations, and the year groups that follow, that pupils are independent users and also reach common reference level B2 in terms of oral interaction by the time they cease to be of compulsory school age.
Primarily English Language, partly Welsh	That pupils, as an initial goal, are basic users, at least, by the time they cease to be of compulsory school age (common reference level A1 or A2). The Table in Schedule 1 describes the general characteristics of a basic user.
	In relation to a year group in a school year determined by the Welsh Ministers by regulations, and the year groups that follow, that pupils are independent users by the time they cease to be of compulsory school age (common reference level B1 or B2).
	In relation to a year group in a school year specified by the Welsh Ministers by regulations, and the year groups that follow, that pupils are independent users and also reach common reference level B2 in terms of oral interaction by the time they cease to be of compulsory school age.

50. The purpose of the Welsh language learning goals is that they are fixed and overarching ones that will serve as a backdrop to the planning of Welsh language education provision in schools.

51. Bydd rheoliadau yn pennu dyddiadau ar gyfer uwchraddio'r nodau dysgu ar gyfer ysgolion yn y categori "Dwy Iaith" ac yn y categori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg".

52. Gan fod y nodau dysgu yn adran 11 yn seiliedig ar ddisgyblion yn cyrraedd lefel cyfeirio gyffredin benodol erbyn iddynt beidio â bod o oedran ysgol gorfodol, mae adran 11(4) yn nodi sut y dylid dehongli'r nodau dysgu Cymraeg yng nghyd-destun ysgolion cynradd. Wrth ystyried nod dysgu ysgol gynradd rhaid tybio y bydd ei disgyblion yn aros mewn ysgol o'r un categori pan fyddant yn cael eu haddysg uwchradd. Effaith y dybiaeth felly yw bod rhaid i'r ysgol gymryd yn ganiataol bod y disgyblion yn aros mewn ysgol o'r un categori, yn hytrach na disgwyl i hynny ddigwydd.

53. Mae adran 11(5) yn gosod dyletswydd debyg ar Weinidogion Cymru i'r ddyletswydd a osodir gan adran 10(5), sef bod rhaid iddynt roi sylw i effaith debygol y nodau dysgu ar gyflawni'r targedau a bennir gan strategaeth y Gymraeg yn unol ag adran 1 pan fyddant yn penderfynu pryd i uwchraddio'r nodau dysgu drwy reoliadau. Gan fod hyn yn cynnwys y targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, gwneir y penderfyniad i uwchraddio'r nodau dysgu gan roi sylw penodol i'r amserlen o gyrraedd y miliwn erbyn 2050.

54. Mae adran 11(6) yn diffinio'r term "lefel cyfeirio gyffredin B2 o ran rhyngweithio llafar", a'r term "grŵp blwyddyn".

Adran 12 – Asesu cynnydd tuag at gyflawni nodau dysgu Cymraeg

55. Mae adran 12 yn creu cyswllt rhwng y Ddeddf hon a Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021. Mae adran 56 o Ddeddf 2021 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i wneud darpariaeth mewn rheoliadau ynghylch trefniadau asesu.

56. Mae'r adran hon yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru, yn y rheoliadau o dan adran 56 o Ddeddf 2021, wneud trefniadau i asesu cynnydd disgyblion tuag at gyflawni'r nodau dysgu Cymraeg.

57. Caiff y rheoliadau ynghylch trefniadau i asesu cynnydd disgyblion tuag at gyflawni'r nodau dysgu Cymraeg hynny gynnwys, ymhlith materion eraill, y materion a nodir yn adran 12(2)(a) a (b) ac felly wneud defnydd o'r dull safonol o ddisgrifio gallu yn y Gymraeg y mae'r Ddeddf hon yn gwneud darpariaeth ar ei gyfer.

58. Mae adran 12(2)(c) yn caniatáu gwneud trefniadau asesu gwahanol ar gyfer ysgolion categori "Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg" sydd wedi eu hesemptio rhag y gofyniad i ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg (gweler adrannau 18 a 19).

51. Regulations will specify dates for upgrading the learning goals for schools in the "Dual Language" category and in the "Primarily English Language, partly Welsh" category.

52. As the learning goals in section 11 are based on pupils reaching a specific common reference level by the time they cease to be of compulsory school age, section 11(4) sets out how the Welsh language learning goals are to be interpreted in the context of primary schools. In considering the learning goals for a primary school it must be assumed that their pupils will remain in a school of the same category when they receive their secondary education. The effect of the assumption is that the school must assume that the pupils stay in a school of the same category, rather than expecting that to happen.

53. Section 11(5) places a similar duty on the Welsh Ministers to the duty imposed by section 10(5), that they must have regard to the likely impact of the learning goals on achieving the targets set by the Welsh language strategy in accordance with section 1 when they decide when to upgrade the learning goals by regulations. As this includes the target of one million Welsh speakers by 2050, the decision on upgrading the learning goals will be made with specific regard to the timetable for reaching the million by 2050.

54. Section 11(6) defines the term "B2 common reference level for oral interaction", and the term "year group".

Section 12 - Assessing progress towards meeting Welsh language learning goals

55. Section 12 creates a link between this Act and the Curriculum and Assessment (Wales) Act 2021. Section 56 of the 2021 Act places a duty on the Welsh Ministers to make provision in regulations about assessment arrangements.

56. This section provides that the Welsh Ministers may, in the regulations under section 56 of the 2021 Act, make arrangements to assess pupils' progress towards achieving the Welsh language learning goals.

57. The regulations about arrangements to assess pupils' progress towards achieving those Welsh language learning goals may include, among other matters, the matters set out in section 12(2)(a) and (b) and therefore make use of the standard method of describing Welsh language ability for which this Act makes provision.

58. Section 12(2)(c) allows for different assessment arrangements to be made for "Primarily English language, partly Welsh" category schools that are exempt from the requirement to provide the minimum amount of Welsh language education (see sections 18 and 19).

59. O dan adran 7 o Ddeddf 2021 rhaid i Weinidogion Cymru baratoi "Cod Cynnydd" sy'n nodi sut y mae rhaid i gwricwlwm wneud darpariaeth ar gyfer cynnydd gan ddisgyblion a phlant. Mae adran 12(3) yn diwygio Deddf 2021 at ddiben sicrhau bod rhaid i Weinidogion Cymru, wrth lunio'r Cod Cynnydd, roi sylw i'r nodau dysgu Cymraeg a osodir gan adran 11 o'r Ddeddf hon. Mae'r ddyletswydd hon hefyd yn berthnasol wrth i Weinidogion Cymru gadw'r Cod Cynnydd o dan adolygiad.

Adran 13 – Rheoliadau ar gategorïau iaith ysgolion

60. Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n gwneud darpariaeth bellach am gategorïau iaith ysgolion.

Cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg

Adran 14 – Cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg ysgolion

61. Mae adran 14(1) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol lunio cynllun mewn perthynas â'r Gymraeg ("cynllun cyflawni addysg Gymraeg"), ac mae adran 14(1)(a) i (i) yn manylu ar yr hyn y mae rhaid ei gynnwys mewn cynllun o'r fath. Pwrpas hyn yw ei gwneud yn ofynnol i ysgolion gynllunio ar gyfer darparu addysg Gymraeg, yn y tymor byr ac yn y dyfodol, a dilyn y cyfeiriad a osodir gan Weinidogion Cymru a'r awdurdod lleol perthnasol (gweler Rhan 4).

62. Mae adran 14(5) yn esemptio ysgolion arbennig cymunedol rhag gofynion yr adran hon (ond gweler adran 20 am y gofyniad iddynt gael cynllun addysg Gymraeg ysgol arbennig gymunedol).

63. Yn unol ag adran 14(1)(a) i (c), rhaid i gynllun cyflawni nodi categori iaith ar gyfer ysgol, nodi'r ddarpariaeth bresennol (h.y. y swm) o addysg Gymraeg yr ysgol, ac esbonio sut y bydd y corff llywodraethu yn sicrhau bod yr ysgol yn darparu'r isafswm o addysg Gymraeg, o leiaf, yn unol â'i chategori iaith.

64. Yn unol ag adran 14(1)(d) rhaid i gynllun cyflawni nodi sut y bydd y corff llywodraethu yn hybu addysg drochi hwyr i ddisgyblion yn unol ag adran 23(3).

65. Yn ogystal â'r hyn y mae rhaid ei nodi yn unol ag adran 14(1)(c) (darparu'r isafswm o addysg Gymraeg, o leiaf, yn unol â'r categori iaith), yn unol ag adran 14(1)(e) rhaid i gynllun cyflawni nodi cynigion y corff llywodraethu am yr union swm o addysg Gymraeg y mae'r ysgol yn bwriadu ei ddarparu yn ystod cyfnod y cynllun, a sut y bydd yn cynnal y swm hwnnw, a'i gynyddu pan fo hynny'n rhesymol ymarferol.

66. Mae adran 14(1)(f) yn ei gwneud yn ofynnol i'r cynllun cyflawni nodi gwybodaeth ynghylch darpariaeth addysg feithrin Gymraeg yr ysgol i ddisgyblion sydd o dan oedran ysgol gorfodol (os cynigir darpariaeth o'r fath), a chynigion y corff llywodraethu ar gynnal y swm hwnnw o addysg feithrin Gymraeg, a chynyddu'r swm pan fo hynny'n rhesymol ymarferol.

59. Under section 7 of the 2021 Act Welsh Ministers must prepare a "Progression Code" setting out how a curriculum must make provision for progress by pupils and children. Section 12(3) amends the 2021 Act for the purpose of ensuring that the Welsh Ministers, in preparing the Progression Code, must have regard to the Welsh language learning goals set by section 11 of this Act. This duty also applies as the Welsh Ministers keep the Progression Code under review.

Section 13 - Regulations on school language categories

60. This section gives the Welsh Ministers power to make regulations that make further provision in relation to the school language categories.

Welsh language education delivery plans

Section 14 - School Welsh language education delivery plans

61. Section 14(1) requires a school's governing body to prepare a plan in relation to the Welsh language ("Welsh language education delivery plan"), and section 14(1)(a) to (i) details what must be included in such a plan. The purpose is to require schools to plan for the provision of Welsh language education, both in the short term and in the future, and to follow the direction set by the Welsh Ministers and the relevant local authority (see Part 4).

62. Section 14(5) exempts community special schools from the requirements of this section (but see section 20 for the requirement for them to have a community special school Welsh language education plan).

63. In accordance with section 14(1)(a) to (c), a delivery plan must identify a language category for a school, identify the school's current Welsh language education provision (i.e. the amount), and explain how the governing body will ensure that the school provides at least the minimum amount of Welsh language education in accordance with the requirements of its language category.

64. In accordance with section 14(1)(d) a delivery plan must set out how the governing body will promote late immersion education for pupils in accordance with section 23(3).

65. In addition to what must be stated in accordance with section 14(1)(c) (providing at least the minimum amount of Welsh language education in accordance with the language category), in line with section 14(1)(e), a delivery plan must set out the governing body's proposals for the exact amount of Welsh language education the school intends to provide during the period of the plan, and how it will maintain that sum, and increase it when reasonably practicable.

66. Section 14(1)(f) requires the delivery plan to set out information regarding the school's provision of Welsh language nursery education for pupils under compulsory school age (if such provision is offered), and the governing body's proposals for maintaining that amount of Welsh language nursery education, and increasing the amount where this is reasonably practicable.

67. Mae adran 14(1)(g) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu hefyd nodi yn ei gynllun cyflawni addysg Gymraeg ei gynigion ar sut i hybu ethos a diwylliant Cymraeg o fewn yr ysgol a hybu defnydd o'r Gymraeg. Gallai hyn, er enghraifft, gynnwys trefnu gweithgareddau y tu hwnt i sesiynau ysgol yn meithrin ymdeimlad o falchder a pherchnogaeth o'r iaith Gymraeg ymhlith disgyblion a chymuned yr ysgol. Mae hefyd yn cynnwys cynigion ar sut i hwyluso gwelliant parhaus yn addysg Gymraeg yr ysgol a fyddai'n arwain at gynnydd ar hyd y lefelau cyfeirio cyffredin.

68. Mae adran 14(1)(h) yn ei gwneud yn ofynnol i gynllun cyflawni addysg Gymraeg nodi cynigion, os yw'r ysgol yn ysgol categori "Prif Iaith – Cymraeg" neu "Dwy Iaith", ar sut y bydd yn cynorthwyo rheini nad ydynt yn siaradwyr Cymraeg hyderus i gefnogi dysgu eu plant a chefnogi cyfraniad eu plant at ethos a diwylliant Cymraeg yr ysgol.

69. Os yw corff llywodraethu ysgol yn bwriadu cynyddu swm ei ddarpariaeth addysg Gymraeg at ddiben newid categori, rhaid i'r cynllun cyflawni, yn unol ag adran 14(1)(i), nodi'r camau y bydd yr ysgol yn eu cymryd i wireddu hynny. Gweler hefyd adran 17 am ofynion penodol ynghylch diwygio cynllun cyflawni addysg Gymraeg ysgol at ddiben newid ei chategori iaith.

70. O dan adran 30 (Rhan 4) rhaid i awdurdod lleol lunio cynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg. Mae adran 14(2) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol roi sylw i gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg ei awdurdod lleol wrth lunio cynllun cyflawni. Mae hefyd yn manylu ar y personau y mae rhaid i gorff llywodraethu ysgol ymgynghori â hwy wrth lunio cynllun. Bwriad hyn yw sicrhau bod cyfle i randdeiliaid gyfrannu at benderfyniadau a wneir am yr addysg Gymraeg a ddarperir gan ysgol ac, yn benodol, i'r awdurdod lleol gael rhoi barn ar ddigonolrwydd y cynllun cyflawni o ran bodloni darpariaethau'r cynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg (Rhan 4). Bydd rhaid i'r awdurdod lleol ystyried y cynllun wrth benderfynu a ddylid ei gymeradwyo o dan adran 15, ac mae'r ymgynghori yn gyfle cynnar i roi barn ar addasrwydd y cynllun cyflawni.

71. Mae adran 14(3) yn nodi bod cynlluniau cyflawni yn cael effaith am gyfnod o dair blwyddyn ysgol. Bydd Gweinidogion Cymru yn datgan, drwy reoliadau, â pha flwyddyn ysgol y mae cyfnod y cynllun cyflawni cyntaf yn dechrau. Bydd cyfnod cynlluniau cyflawni dilynol yn dechrau yn union ar ôl i'r cynllun cyflawni blaenorol ddod i ben.

72. Mae adran 14(4) yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau at ddiben newid hyd y cyfnod y mae cynlluniau cyflawni yn cael effaith amdano, ac i wneud darpariaeth benodol am ffurf a chynnwys cynllun cyflawni.

Adran 15 – Cymeradwyo cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg

73. Mae adran 15(1) i (3) yn gwneud darpariaeth ar gyfer yr hyn y mae'n ofynnol i gorff llywodraethu ei wneud wrth gyflwyno cynlluniau cyflawni. Mae adran 14 yn manylu ar yr hyn y mae'n ofynnol i gynllun cyflawni ysgol ei gynnwys.

67. Section 14(1)(g) requires a governing body to also note in its Welsh language education delivery plan its proposals on how to promote a Welsh language ethos and culture within the school and promote the use of the Welsh language. This could, for example, include organising activities beyond school sessions that foster a sense of pride and ownership of the Welsh language amongst pupils and the school community. It also includes proposals on how to facilitate continuous improvement in the school's Welsh language education that would lead to progress along the common reference levels.

68. Section 14(1)(h) requires a Welsh language education delivery plan to specify proposals, if the school is a "Primarily Welsh language"" or "Dual Language" category school, in terms of how it will assist parents who are not confident Welsh speakers to support their children's learning and support their children's contribution to the school's Welsh language ethos and culture.

69. If a school's governing body intends to increase the amount of Welsh language education provided for the purpose of changing category, the delivery plan must, in accordance with section 14(1)(i), set out the steps the school will take to achieve this. See also section 17 for specific requirements about amending a school's Welsh language education delivery plan for the purpose of changing its language category.

70. Under section 30 (Part 4) a local authority must prepare a local Welsh in education strategic plan. Section 14(2) requires a school's governing body to have regard to its local authority's local Welsh in education strategic plan when preparing a delivery plan. It also details the persons that a school's governing body must consult when preparing a plan. This is to ensure that stakeholders have the opportunity to contribute to decisions made about the Welsh language education provided by a school and, in particular, for the local authority to provide its views on the suitability of the delivery plan to meet the provisions of the local Welsh in education strategic plan (Part 4). The local authority must consider the plan when deciding whether to approve it under section 15, and the consultation is an early opportunity to provide views on the suitability of a school's delivery plan.

71. Section 14(3) states that delivery plans have effect for a period of three school years. The Welsh Ministers will state, by regulations, with which school year the period of the first delivery plan starts. The period of subsequent delivery plans will begin immediately after the previous delivery plan came to an end.

72. Section 14(4) gives the Welsh Ministers power to make regulations for the purpose of changing the length of time for which delivery plans have effect, and to make specific provision in relation to the form and content of a delivery plan.

Section 15 - Approval of Welsh language education delivery plans

73. Section 15(1) to (3) makes provision for what a governing body is required to do when submitting delivery plans. Section 14 details what a school delivery plan must include.

74. Mae adran 15(1) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol gyflwyno i'r awdurdod lleol ddrafft o'r cynllun cyflawni y mae wedi ei lunio yn unol ag adran 14. Bydd y corff llywodraethu eisoes wedi ymgynghori â'r awdurdod lleol wrth lunio cynllun yn unol ag adran 14(2). Rhaid cyflwyno'r cynllun drafft i'r awdurdod lleol o leiaf 9 mis (adran 15(2)) cyn dechrau'r cyfnod y mae'r cynllun yn cael effaith amdano (gweler adran 14(3)).

75. Mae adran 15(3) yn nodi ei bod yn ofynnol i'r corff llywodraethu, wrth gyflwyno'i ddrafft, gynnwys crynodeb o unrhyw ymatebion i'w gynllun a ddaeth i law yn ystod y cyfnod ymgynghori.

76. Mae adran 15(4) i (6) yn nodi'r camau y caiff yr awdurdod lleol eu cymryd mewn perthynas â chynllun cyflawni sydd wedi ei gyflwyno iddo o dan adran 15(1). Caiff gymeradwyo'r cynllun, gydag addasiadau neu hebddynt, neu ei wrthod. Diben y ddarpariaeth hon yw sicrhau bod awdurdod lleol yn gallu dylanwadu ar addysg Gymraeg o fewn ei ardal, a bod modd iddo gyflawni'r targedau a osodir arno gan Weinidogion Cymru yn y Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg. Os yw awdurdod lleol yn gwrthod cynllun cyflawni, rhaid iddo roi cyfarwyddyd i'r corff llywodraethu i ailystyried y cynllun. Rhaid i'r cyfarwyddyd hwnnw roi'r rhesymau dros y penderfyniad a phennu erbyn pryd y mae'n rhaid i'r corff llywodraethu gyflwyno drafft pellach o'r cynllun i'r awdurdod lleol.

77. Mae adran 15(4) i (6) hefyd yn gymwys i gynllun cyflawni sy'n cael ei ailgyflwyno. Mae hyn yn golygu y gallai fod angen ailgyflwyno cynllun cyflawni fwy nag unwaith os yw awdurdod lleol yn parhau i fod o'r farn nad yw am gymeradwyo'r cynllun cyflawni.

78. Mae adran 15 wedi'i llunio gyda'r bwriad y bydd awdurdod lleol a chorff llywodraethu ysgol yn cytuno ar gynnwys cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg yr ysgol. Felly nid oes modd i awdurdodau lleol, o dan yr adran hon, lunio cynllun cyflawni ar ran ysgol. Dylid nodi, fel cyrff cyhoeddus, fod rhaid i awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu ysgolion weithredu yn rhesymol. Pe bai oedi wrth gytuno ar gynllun cyflawni, neu os credir bod corff llywodraethu ysgol neu awdurdod lleol wedi gweithredu yn afresymol, caiff awdurdodau lleol neu Weinidogion Cymru (fel sy'n briodol) ystyried arfer eu pwerau ymyrryd o dan Ran 2 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (gweler hefyd adran 50 o'r Ddeddf hon).

79. O dan adran 15(8) rhaid i gynllun cyflawni ysgol sydd wedi ei gymeradwyo gael ei gyhoeddi. Mae hyn yn cynnwys ei gyhoeddi ar wefan yr ysgol os oes gan yr ysgol honno wefan. Gweler adran 52 am ddyletswyddau penodol o ran cyhoeddi dogfennau.

80. Mae adran 15(9) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol gymryd pob cam rhesymol i weithredu'r cynigion o dan adran 14(1)(e) i (i) sydd yn y cynllun cyflawni y mae awdurdod lleol wedi ei gymeradwyo.

74. Section 15(1) requires a school's governing body to submit to the local authority a draft of the delivery plan it has prepared in accordance with section 14. The governing body will have already consulted with the local authority when preparing a plan in accordance with section 14(2). The draft plan must be submitted to the local authority at least 9 months (section 15(2)) before the start of the period in which the plan has effect (see section 14(3)).

75. Section 15(3) states that, when submitting its draft, the governing body is required to include a summary of any responses to its plan received during the consultation period.

76. Section 15(4) to (6) sets out the steps the local authority may take in relation to a delivery plan that has been submitted to it under section 15(1). It may approve the plan, with or without modifications, or reject it. The purpose of this provision is to ensure that a local authority is able to influence Welsh language education within its area, and can achieve the targets placed on it by the Welsh Ministers in the National Framework on Welsh Language Education and Learning Welsh. If a local authority rejects a delivery plan, it must give a direction to the governing body to reconsider the plan. That direction must set out the reasons for the decision and specify by when the governing body must submit a further draft of the plan to the local authority.

77. Section 15(4) to (6) also applies to a delivery plan that is resubmitted. This means that a delivery plan may need to be resubmitted more than once if a local authority remains of the view that it will not approve the delivery plan.

78. Section 15 has been prepared with the intention that a local authority and a school's governing body will agree on the content of the school's Welsh language education delivery plans. Therefore local authorities, under this section, are not able to prepare a delivery plan on behalf of a school. It should be noted that, as public bodies, local authorities and school governing bodies must act reasonably. Should there be a delay in agreeing a delivery plan, or if a school governing body or local authority is believed to have acted unreasonably, local authorities or the Welsh Ministers may (as deemed appropriate) consider exercising their intervention powers under Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (see also section 50 of this Act).

79. Under section 15(8) an approved school delivery plan must be published. This includes publishing it on the school's website if that school has a website. See section 52 for specific duties regarding the publication of documents.

80. Section 15(9) requires a school's governing body to take all reasonable steps to implement the proposals under section 14(1)(e) to (h) that are contained in the delivery plan approved by a local authority.

Adran 16 - Adolygu a diwygio cynllun cyflawni addysg Gymraeg

81. Mae adran 16(1) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol adolygu ei gynllun cyflawni o leiaf unwaith cyn diwedd y cyfnod y mae'r cynllun yn cael effaith amdano.

82. Gan ystyried hyn, mae adran 16(2) yn caniatáu i gorff llywodraethu ysgol ddiwygio ei gynllun cyflawni yn ystod y cyfnod y mae'r cynllun yn cael effaith. Unwaith y daw cyfnod y cynllun i ben bydd rhaid cyflwyno a chymeradwyo cynllun newydd ar gyfer y cyfnod nesaf (adran 14). O dan adran 16(3) i (4) rhaid i gorff llywodraethu ysgol roi sylw i gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg yr awdurdod lleol (gweler adran 30) wrth adolygu neu ddiwygio'r cynllun cyflawni, a chyflwyno drafft diwygiedig i'r awdurdod lleol. Mae adran 16(5) yn gosod dyletswydd ar y corff llywodraethu i ddarparu crynodeb o'r diwygiadau a gynigir a'r rhesymau drostynt.

83. Mae adran 16(6) i (7) yn nodi'r camau y caiff yr awdurdod lleol eu cymryd mewn perthynas â'r cynllun cyflawni diwygiedig sydd wedi ei gyflwyno iddo o dan adran 16(3). Caiff gymeradwyo'r cynllun, gydag addasiadau neu hebddynt, neu ei wrthod.

84. Os yw awdurdod lleol yn gwrthod cynllun cyflawni diwygiedig, rhaid iddo roi cyfarwyddyd i gorff llywodraethu i ailystyried y cynllun. Rhaid i'r awdurdod lleol nodi'r rhesymau dros y penderfyniad a phennu erbyn pryd y mae rhaid i'r corff llywodraethu gyflwyno drafft pellach o'r cynllun cyflawni i'r awdurdod lleol.

85. Os oes rhaid i gorff llywodraethu gyflwyno drafft pellach o'r cynllun cyflawni, rhaid i'r cynllun hwnnw gael ei gyflwyno yn unol ag adran 16(5) i (7). Gallai fod angen ailgyflwyno cynllun cyflawni diwygiedig fwy nag unwaith.

86. Yn unol ag adran 16(9), rhaid i gynllun cyflawni ysgol sydd wedi'i ddiwygio a'i gymeradwyo gan yr awdurdod lleol gael ei gyhoeddi. Mae hyn yn cynnwys ei gyhoeddi ar wefan yr ysgol os oes gan yr ysgol honno wefan. Gweler adran 50 am ddyletswyddau penodol o ran cyhoeddi dogfennau. Mae hefyd yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol gymryd pob cam rhesymol i weithredu'r cynigion o dan adran 14(1)(e) i (i) yn y cynllun cyflawni diwygiedig y mae awdurdod lleol wedi'i gymeradwyo.

Section 16 - Review and amendment of Welsh language education delivery plan

81. Section 16(1) requires a school's governing body to review its delivery plan at least once before the end of the period for which the plan has effect.

82. Taking this into account, section 16(2) allows a school's governing body to amend a delivery plan during the period that the plan has effect. Once the period of the plan comes to an end, a new plan for the next period must be prepared and approved (section 14). Under section 16(3) to (4) a school's governing body must have regard to the local authority's local Welsh in education strategic plan (see section 30) when reviewing or amending the delivery plan, and submit an amended draft to the local authority. Section 16(5) places a duty on the governing body to provide a summary of the amendments proposed and the reasons for them.

83. Section 16(6) to (7) sets out the steps that the local authority may take in relation to the revised delivery plan that has been submitted to it under section 16(3). It may approve the plan, with or without modifications, or reject it.

84. If a local authority rejects a revised delivery plan it must give a direction to a governing body to reconsider the plan. The local authority must set out the reasons for the decision and specify by when the governing body must submit a further draft of the delivery plan to the local authority.

85. If a governing body must submit a further draft of the delivery plan, that plan must be submitted in accordance with section 16(5) to (7). A revised delivery plan may need to be resubmitted more than once.

86. In accordance with section 16(9), a school delivery plan that has been amended and approved by the local authority must be published. This includes publishing it on the school's website if that school has a website. See section 50 for specific duties regarding the publication of documents. A school's governing body is also required to take all reasonable steps to implement the proposals under section 14(1)(e) to (i) in the revised delivery plan that a local authority has approved.

Adran 17 – Diwygio cynllun cyflawni addysg Gymraeg er mwyn newid categori iaith ysgol

87. Mae adran 17 yn gymwys pan gynigir diwygio cynllun cyflawni addysg Gymraeg ysgol at ddiben newid categori iaith yr ysgol yn ystod y cyfnod pan fo'r cynllun yn cael effaith. Mae'n darparu na chaniateir i ysgol categori "Prif Iaith – Cymraeg" ddiwygio cynllun cyflawni a fyddai'n newid categori iaith yr ysgol i gategori "Dwy Iaith" na chategori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg", nac ychwaith i ysgol categori "Dwy Iaith" newid ei chategori iaith i'r categori "Prif Iaith - Saesneg, rhannol Gymraeg". Mae hyn yn ategu'r egwyddorion a osodir yng ngofynion adran 14(1)(e) i (i), sef y dylid llunio cynigion i gynyddu darpariaeth addysg Gymraeg yr ysgol pan fo'n rhesymol ymarferol, a hwyluso gwelliant parhaus yn addysg Gymraeg yr ysgol. Maent hefyd yn adlewyrchu'r gofyniad i gynnwys targedau am gynyddu'r ddarpariaeth addysg Gymraeg yn y strategaeth (adran 1(1)(c)).

88. Os yw cynllun cyflawni yn cael ei ddiwygio at ddiben newid categori iaith, mae adran 16 hefyd yn gymwys o ran hynny. Yn ychwanegol, mae'r gofyniad i ymgynghori â'r personau sydd wedi'u rhestru yn adran 14(2)(b) yn gymwys.

Adran 18 – Isafswm o addysg Gymraeg: esemptiad dros dro

89. Mae adran 18 yn gwneud darpariaeth ar gyfer esemptio ysgolion rhag y gofyniad i ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg sy'n ofynnol i ysgol categori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg", sef 10% o'r addysg a hyfforddiant a ddarperir ar draws sesiynau ysgol mewn blwyddyn ysgol i ddisgyblion o oedran ysgol gorfodol. Nid oes modd i gyrff llywodraethu ysgolion sy'n nodi eu bod yn y categori "Dwy Iaith" neu "Prif iaith – Cymraeg" yn eu cynllun cyflawni wneud cais am esemptiad dros dro. Os nad yw ysgol yn gallu darparu'r isafswm gofynnol ar gyfer y categori "Prif iaith – Cymraeg", dyweder, yna byddai'n nodi categori "Dwy Iaith" yn ei gynllun cyflawni hyd nes y gall ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg sy'n ofynnol ar gyfer y categori "Prif iaith – Cymraeg".

Section 17 – Amending Welsh language education delivery plan to change school language category

87. Section 17 applies where an amendment to a school's Welsh language education delivery plan is proposed for the purpose of changing the school's language category during the period that the plan has effect. It provides that a "Primarily Welsh Language" category school may not amend a delivery plan that would change the school's language category to "Dual Language" or "Primarily English language, partly Welsh". Also, a "Dual Language" school may not change its language category to "Primarily English Language, partly Welsh". This supports the principles set out in the requirements of section 14(1)(e) to (i) that proposals should be prepared for the purpose of increasing the school's Welsh language provision where reasonably practicable, and facilitate continued improvement in the school's Welsh language education. They also reflect the requirement to include targets for increasing the Welsh language education provision in the strategy (section 1(1)(c)).

88. If a delivery plan is amended for the purpose of changing a language category, section 16 also applies in this respect. The requirement to consult the persons listed in section 14(2)(b) also applies.

Section 18 - Minimum amount of Welsh language education: temporary exemption

89. Section 18 makes provision for exempting schools from the requirement to provide the minimum amount of Welsh language education that is required for a school in the "Primarily English language, partly Welsh" category, which is 10% of the education and training provided during school sessions during a school year to pupils of compulsory school age. It is not possible for the governing bodies of schools who set themselves within the "Dual Language" or "Primarily Welsh language" category in their draft delivery plan to apply for a temporary exemption. If a school is unable to provide the minimum required for the "Primarily Welsh language" category, for instance, then it would specify the "Dual Language"" category in its delivery plan until it can provide the minimum amount of Welsh language education required for the "Primarily Welsh language" category.

90. Mae'n bosibl i gorff llywodraethu ysgol gael esemptiad os, wrth lunio ei gynllun cyflawni cyntaf, ei fod o'r farn nad yw'n rhesymol ymarferol i'r ysgol ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg âr gyfer ysgol categori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg", sef 10% (adran 10(2)(c)). Yn yr un modd, os yw corff llywodraethu yn dod i'r casgliad nad yw'n rhesymol ymarferol i ysgol ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg âr gyfer ysgol categori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg" ar ôl dechrau cyfnod ei gynllun cyflawni cyntaf, caiff gynnig diwygio'r cynllun (o dan adran 16) i adlewyrchu hyn a cheisio esemptiad.

91. Mewn achosion o'r fath rhaid i gynllun cyflawni gynnwys elfennau ychwanegol os yw'r ysgol yn ceisio esemptiad. Mae adran 18(2)(d) yn datgan yn benodol fod rhaid i gorff llywodraethu ysgol nodi'r gefnogaeth y mae ei hangen arno er mwyn darparu'r isafswm o addysg Gymraeg. Bydd yr awdurdod lleol ei hun yn ddarostyngedig i ddarpariaethau ei gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg (adran 30) a'r gofyniad i gymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r targedau a osodir arnynt yn y Fframwaith Genedlaethol (adran 26). Felly, er mwyn bodloni'r darpariaethau hyn bydd angen i'r awdurdod lleol gefnogi ysgolion i gynyddu eu haddysg Gymraeg fel eu bod yn bodloni'r isafswm o addysg Gymraeg.

92. Fel y darperir yn adran 15, yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gymeradwyo cynlluniau cyflawni. Gan hynny, yr awdurdod lleol fydd yn penderfynu — drwy gymeradwyo'r cynllun — a yw'r ysgol wedi ei hesemptio rhag y gofyniad i ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg. Er enghraifft, os yw'r awdurdod lleol o'r farn nad oes rhwystrau rhesymol ymarferol sy'n atal ysgol rhag darparu'r isafswm o addysg Gymraeg, gallai fod yn briodol i'r awdurdod lleol roi cyfarwyddyd i'r ysgol ailystyried y cynllun cyflawni.

93. Pan fo'r awdurdod lleol yn cymeradwyo'r cynllun, y mae'r corff llywodraethu wedi ei esemptio rhag y gofyniad i ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg sy'n ofynnol, a bydd yr ysgol yn cael ei dynodi yn ysgol categori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg" er nad yw'n darparu'r isafswm a fyddai'n ofynnol am y tro. Bydd yr esemptiad yn cael effaith tan ddiwedd cyfnod y cynllun cyflawni cyntaf yn unol ag adran 18(3)(a). Fodd bynnag, yn unol ag adran 18(2)(c), rhaid i'r corff llywodraethu nodi erbyn pa ddyddiad y bydd yn sicrhau y gall yr ysgol ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg. Yn ystod cyfnod yr esemptiad dros dro, mae'n ofynnol i gorff llywodraethu ysgol gymryd pob cam rhesymol i weithredu ei gynigion sydd wedi eu nodi yn y cynllun cyflawni, sy'n cynnwys y cynigion i sicrhau y bydd yr ysgol yn gallu darparu'r isafswm.

90. It is possible for a school's governing body to obtain an exemption if, in preparing its first delivery plan, it considers that it is not reasonably practicable for the school to provide the minimum amount of Welsh language education for a "Primarily English Language, partly Welsh" category school, which is 10% (section 10(2)(c)). Similarly, if a governing body concludes that it is not reasonably practicable for a school to provide the minimum amount of Welsh language education for a "Primarily English Language, partly Welsh" category school after the start of its first delivery plan period, it may propose to amend the plan (under section 16) to reflect this and seek an exemption.

91. In such cases a delivery plan must include additional elements if the school seeks an exemption. Section 18(2)(d) specifically states that a school's governing body must identify the support it needs in order to provide the minimum amount of Welsh language education. The local authority itself will be subject to the provisions of its local Welsh in education strategic plan (section 30) and the requirement to take all reasonable steps to meet the targets they have been set in the National Framework (section 26). Therefore, in order to meet these provisions the local authority will need to support schools to increase their Welsh language education so that they meet the minimum amount of Welsh language education.

92. As provided in section 15, the local authority is responsible for approving delivery plans. As such, the local authority will decide — by approving the plan — whether the school is exempt from the requirement to provide the minimum amount of Welsh language education. For example, if the local authority considers that there are no reasonably practicable barriers preventing a school from providing the minimum amount of Welsh language education, it may be appropriate for the local authority to give the school a direction to reconsider the delivery plan.

93. Where the local authority approves the scheme, the governing body is exempt from the requirement to provide the minimum amount of Welsh language education required, and the school will be designated a "Primarily English Language, partly Welsh" category school for the time being. The exemption will have effect until the end of the first delivery plan period in accordance with section 18(3)(a). However, in accordance with section 18(2)(c), the governing body must set out by what date it will ensure that the school can provide the minimum amount of Welsh language education. During the temporary exemption period, a school's governing body is required to take all reasonable steps to implement its proposals which are set out in the delivery plan, which include the proposals to ensure that the school will be able to provide the minimum amount of Welsh language education.

Adran 19 – Isafswm o addysg Gymraeg: esemptiad pellach

94. Mae adran 19 yn gwneud darpariaeth ar gyfer esemptiad pellach (hyd at gyfnod o dair blynedd ychwanegol) ar gyfer corff llywodraethu ysgol a gafodd esemptiad mewn perthynas â'i chynllun cyflawni cyntaf. Yn yr un modd ag esemptiad o dan adran 18, dim ond i ysgolion categori "Prif iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg" y mae ail esemptiad yn gymwys. Mae ail esemptiad yn bosibilrwydd os yw'r corff llywodraethu yn parhau i fod o'r farn nad yw'n rhesymol ymarferol i'r ysgol ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg. Dim ond wrth lunio'r ail gynllun cyflawni y mae'n bosibl gwneud cais am esemptiad pellach (ac nid yn ystod cyfnod yr ail gynllun cyflawni).

95. Mae adran 19(2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r ail gynllun cyflawni gynnwys elfennau ychwanegol os yw'r corff llywodraethu yn ceisio ail esemptiad o dan yr adran hon. Mae hyn yn cynnwys y rhesymau pam na weithredwyd y cynigion yn y cynllun cyflawni cyntaf i sicrhau darpariaeth yr isafswm, neu pam nad oedd y cynigion hynny wedi llwyddo. Rhaid i gorff llywodraethu hefyd nodi'r gefnogaeth y mae ei hangen arno er mwyn diwallu'r isafswm o addysg Gymraeg cyn gynted ag y bo modd, heb fod yn hwyrach na diwedd y cyfnod ychwanegol o dair blynedd.

96. Mae i'r ail esemptiad yr un effaith â'r esemptiad cyntaf, ac eithrio nad oes esemptiad absoliwt tan ddiwedd y cyfnod o dair blynedd (fel a geir yn adran 18(3)(a)). Yn lle hynny, mae'r esemptiad rhag darparu'r isafswm o addysg Gymraeg yn gymwys tan y dyddiad sydd wedi ei nodi yn y cynllun cyflawni. Er enghraifft, os yw ail gynllun cyflawni ysgol yn cynnig y bydd yn darparu'r isafswm o addysg Gymraeg erbyn diwedd ail flwyddyn y cynllun hwnnw, ni fydd yr esemptiad yn gymwys ar gyfer trydedd flwyddyn y cynllun. Yn ogystal, mae adran 19(3)(d) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ddarparu gwybodaeth i Weinidogion Cymru yn manylu ar y rhesymau pam y cymeradwywyd y cynllun cyflawni a arweiniodd at ail esemptiad ynghyd â gwybodaeth am unrhyw gefnogaeth y mae'r awdurdod lleol (neu unrhyw un arall) wedi ei chynnig i gorff llywodraethu ysgol sydd wedi cael ail esemptiad. Bydd hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i fonitro'r defnydd o ail esemptiadau fesul awdurdod lleol.

Ysgolion Arbennig

Adran 20 – Ysgolion arbennig cymunedol: cynlluniau a dynodi categori iaith

97. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol arbennig gymunedol lunio cynllun cyflawni addysg Gymraeg ysgol arbennig gymunedol. Mae adran 51 o'r Ddeddf hon yn darparu bod i "ysgol arbennig gymunedol" yr un ystyr â "community special school" yn Neddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.

98. Mae adran 20(1)(a) i (d) yn manylu ar yr hyn y mae rhaid ei gynnwys mewn cynllun cyflawni addysg Gymraeg ysgol arbennig gymunedol, ac mae adran 20(2) yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud darpariaeth bellach ynghylch cynllun o'r fath drwy reoliadau.

Section 19 - Minimum amount of Welsh language education: further exemption

94. Section 19 makes provision for a further exemption (up to an additional three-year period) for a school's governing body that was given an exemption in relation to their first delivery plan. As is the case for an exemption under section 18, a second exemption is only applicable to "Primarily English language, partly Welsh" category schools. A second exemption is a possibility if the governing body remains of the view that it is not reasonably practicable for the school to provide the minimum amount of Welsh language education. It is only possible to apply for a further exemption when preparing the second delivery plan (and not during the period of the second delivery plan).

95. Section 19(2) requires the second delivery plan to include additional elements if the governing body seeks a second exemption under this section. This includes the reasons why the proposals in the first delivery plan to ensure the minimum provision were not implemented, or why those proposals did not succeed. A governing body must also set out the support it needs to meet the minimum amount of Welsh language education as soon as possible, and no later than the end of the additional three-year period.

96. The second exemption has the same effect as the first exemption, except that there is no absolute exemption until the end of the three-year period (as in section 18(3)(a)). Instead, the exemption from providing the minimum amount of Welsh language education applies until the date specified in the delivery plan. For example, if a school's second delivery plan proposes that it will provide the minimum amount of Welsh language education by the end of the second year of that plan, the exemption will not apply for the third year of the plan. In addition, section 19(3)(d) requires a local authority to provide information to the Welsh Ministers detailing the reasons why the delivery plan leading to a second exemption was approved along with information about any support the local authority (or anyone else) has offered to a school's governing body that has been granted a second exemption. This will enable Welsh Ministers to monitor the use of second exemptions by each local authority.

Special Schools

Section 20 - Community special schools: plans and language category designation

97. This section requires the governing body of a community special school to prepare a community special school Welsh language education delivery plan. Section 51 of this Act provides that "community special school" has the same meaning as in the School Standards and Framework Act 1998.

98. Section 20(1)(a) to (d) details what must be included in a community special school Welsh language education delivery plan, and section 20(2) provides the Welsh Ministers with the power to make further provision, by regulations, about such a plan.

99. Mae adran 20(3) yn golygu na fydd categori iaith yn cael ei ddynodi i ysgol arbennig gymunedol fel mater o drefn. Fodd bynnag, caiff corff llywodraethu ysgol arbennig gymunedol ddewis cael categori iaith ar gyfer ei ysgol ar sail wirfoddol os yw'n dymuno ("dynodiad gwirfoddol"). Yn unol ag adran 20(4) rhaid i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau at y diben hwn.

Ysgolion Meithrin a Gynhelir

Adran 21 – Cynlluniau cyflawni addysg feithrin Gymraeg

100. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol feithrin a gynhelir lunio cynllun cyflawni addysg feithrin Gymraeg. Diffinnir y term "ysgol feithrin a gynhelir" yn adran 51.

101. Mae adran 21(1)(a) i (d) yn manylu ar yr hyn y mae rhaid ei gynnwys mewn cynllun cyflawni addysg feithrin Gymraeg. Mae adran 21(2) yn gosod dyletswydd ar gorff llywodraethu ysgol feithrin i roi sylw i gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg yr awdurdod lleol. Yn unol ag adran 21(3), caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth bellach, drwy reoliadau, ynghylch cynllun o'r fath.

Cofrestr

Adran 22 – Cofrestr categorïau iaith ysgolion

102. O dan adran 22(1) rhaid i awdurdod lleol gynnal a chyhoeddi cofrestr o gategorïau iaith yr ysgolion yn ei ardal (gweler hefyd adran 52 am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â chyhoeddi dogfennau). Rhaid i'r gofrestr hefyd gynnwys cofnod o bob ysgol sydd wedi cael esemptiad rhag y gofyniad i ddarparu'r isafswm o addysg Gymraeg, a chategori iaith arfaethedig unrhyw ysgolion newydd y gwneir cynigion ar eu cyfer o dan adran 41 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, yn ogystal â chategori iaith arfaethedig ysgolion arfaethedig nad oes cynigion wedi eu gwneud ar eu cyfer eto o dan yr adran honno o'r Ddeddf honno. Yn unol ag adran 22(3) rhoddir pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau i wneud darpariaeth bellach am y materion sydd i'w cynnwys yn y gofrestr ynghyd â'i ffurf a threfniadau cyhoeddi.

103. Mae adran 22(2) yn diwygio adran 41 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 i gyfeirio at y gofrestr yn adran 22(1) o'r Ddeddf hon.

Addysg drochi hwyr

Adran 23 – Addysg drochi hwyr yn y Gymraeg

104. Mae adran 23(2) yn nodi'r hyn y mae'n ofynnol i awdurdod lleol ei wneud er mwyn codi a sicrhau ymwybyddiaeth ynghylch addysg drochi hwyr (a ddiffinnir yn adran 23(1)) fel bod rhieni neu warcheidwaid yn gallu gwneud penderfyniadau gwybodus am addysg plentyn ar unrhyw bwynt. Mae'r dyletswyddau yn cynnwys annog cynnydd yn y galw am addysg drochi hwyr, ac annog mwy o gyfranogiad ynddi. Mae adran 23(2) hefyd yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud trefniadau i ddarparu gwybodaeth a chyngor i'r personau a restrir yn adran 23(2)(b)(i) i (v) ynghylch addysg drochi hwyr, a chymryd pob cam rhesymol i ddarparu addysg drochi hwyr sy'n diwallu'r galw yn ei ardal (adran 23(2)(c)).

99. Section 20(3) means that a language category will not be routinely designated to a community special school. However, the governing body of a community special school may choose to have a language category for its school on a voluntary basis if it wishes ("a voluntary designation"). In accordance with section 20(4) the Welsh Ministers must make regulations for this purpose.

Maintained Nursery Schools

Section 21 - Welsh language nursery education delivery plans

100. This section requires the governing body of a maintained nursery school to prepare a Welsh language nursery education delivery plan. The term "maintained nursery school" is defined in section 51.

101. Section 21(1)(a) to (d) details what must be included in a Welsh language nursery education delivery plan. Section 21(2) places a duty on a nursery school's governing body to have regard to the local authority's local Welsh in education strategic plan. Under section 21(3), the Welsh Ministers may make further provision, by regulations, about such a plan.

Register

Section 22 - Register of school language categories

102. Under section 22(1) a local authority must maintain and publish a register of the language categories of the schools in its area (see also section 52 for a specific provision relating to the publication of documents). The register must also include a record of all schools that have been given an exemption from the requirement to provide the minimum amount of Welsh language education, and the proposed language category of any new schools for which proposals have been made under section 41 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, as well as the proposed language category of proposed schools for which proposals have not been made under that section of that Act. In accordance with section 22(3) the Welsh Ministers are given the power to make regulations to make further provision about the matters to be included in the register together with its form and publication arrangements.

103. Section 22(2) amends section 41 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 to refer to the register in section 22(1) of this Act.

Late immersion education

Section 23 - Late immersion education in Welsh

104. Section 23(2) sets out what a local authority is required to do in order to raise and ensure awareness of late immersion education (defined in section 23(1)) so that parents or guardians can make informed decisions about a child's education at any point. Duties include encouraging an increase in the demand for late immersion education, and increased participation in it. Section 23(2) also places a duty on local authorities to make arrangements to provide information and advice to the persons listed in section 23(2)(b)(i) to (v) regarding late immersion education, and taking all reasonable steps to provide late immersion education that meets the demand in its area (section 23(2)(c)).

105. Pan fo awdurdod lleol yn hysbysu corff llywodraethu ysgol am yr addysg drochi hwyr sydd ar gael, mae adran 23(3) yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu ysgol gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod gwybodaeth am y ddarpariaeth o addysg drochi hwyr, a sut i gael mynediad ati, yn hysbys i ddisgyblion yr ysgol a'u rhieni.

Rhan 4 – Cynllunio Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg
Y Fframwaith Cenedlaethol
Adran 24 - Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg

106. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i lunio Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg sy'n cwmpasu'r addysg a ddarperir i ddisgyblion o oedran addysg orfodol yn ogystal â dysgu Cymraeg gydol oes.

107. Rhaid i Weinidogion Cymru fabwysiadu strategaeth ar hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg o dan adran 78 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, ac mae rhaid i'r strategaeth gynnwys y targedau a nodir yn adran 1(1). Mae'n ofynnol i'r Fframwaith Cenedlaethol nodi sut y bydd Gweinidogion Cymru yn rhoi strategaeth y Gymraeg ar waith yng nghyd-destun addysg Gymraeg, darpariaeth Gymraeg mewn addysg drydyddol ac o ran caffael y Gymraeg a dysgu Cymraeg gydol oes.

108. Mae adran 24(3) i (6) yn cynnwys gofynion o ran yr hyn y mae rhaid i Weinidogion Cymru ei gynnwys mewn Fframwaith Cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys:

a) nodi'r camau y byddant yn eu cymryd i hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg, gan gynnwys mewn perthynas â chynyddu'r swm o addysg Gymraeg a gwella darpariaeth addysg Gymraeg mewn ysgolion;
b) hybu addysg Gymraeg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg", er mwyn cynyddu nifer y disgyblion sy'n mynychu'r ysgolion hynny;
c) annog dilyniant o ran addysgu'r Gymraeg ac addysg drwy gyfrwng y Gymraeg rhwng gwahanol gyfnodau addysg;
d) nodi'r camau y byddant yn eu cymryd i ddarparu cyfleoedd i bobl o bob oed i ddysgu Cymraeg ar hyd eu hoes ac i gynnal a gwella eu gallu yn y Gymraeg a'u defnydd ohoni: mewn gofal plant i'r rhai sydd o dan yr oedran ysgol gorfodol, yn ystod gwahanol gamau o'u gyrfaoedd addysg ac yn y gweithle a'r gymuned;
e) gosod targedau ar awdurdodau lleol i adlewyrchu unrhyw darged cenedlaethol a nodir yn strategaeth y Gymraeg yn unol ag adran 1(1)(c) (dyma'r targedau sy'n sail i'r hyn y mae rhaid i awdurdodau lleol ei gynnwys yn y cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg (gweler adran 30));
f) asesiadau a dadansoddiadau o ran sefyllfa gyfredol y ddarpariaeth o addysg Gymraeg yn ardal pob awdurdod lleol, a'r hyn sydd ei angen o ran addysg Gymraeg i gyrraedd unrhyw darged a osodir ar awdurdodau lleol yn y Fframwaith Cenedlaethol.

105. Where a local authority notifies a school's governing body of the availability of late immersion education, section 23(3) requires a school's governing body to take all reasonable steps to ensure that information about the provision of late immersion education, and how to access it, is known to the school's pupils and their parents.

Part 4 – Planning Welsh Language Education and Learning Welsh

National Framework

Section 24 - National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh

106. This section places a duty on the Welsh Ministers to prepare a National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh which covers the education provided to pupils of compulsory school age and also lifelong Welsh language learning.

107. The Welsh Ministers must adopt a strategy on promoting and facilitating the use of the Welsh language under section 78 of the Government of Wales Act 2006, and the strategy must include the targets set out in section 1(1). The National Framework is required to set out how the Welsh Ministers will implement the Welsh language strategy in the context of Welsh language education, Welsh language provision in tertiary education and in the context of acquiring and lifelong learning of the Welsh language.

108. Section 24(3) to (6) contains requirements as to what Welsh Ministers must include in a National Framework. This includes:

a) setting out the steps they will take to promote and facilitate the use of the Welsh language, including in relation to increasing the amount of Welsh language education in schools and improving Welsh language education in schools;
b) promoting the Welsh language education in "Primarily Welsh language" category schools, in order to increase the number of pupils who attend those schools;
c) encouraging continuity in teaching the Welsh language and education through the medium of Welsh between different periods of education;
d) setting out the steps they will take to provide opportunities for people of all ages to learn Welsh throughout their life and to maintain and improve their Welsh language ability and usage: in childcare to those under compulsory school age, during different stages of their education careers and in the workplace and the community;
e) setting targets on local authorities to reflect any national target set out in the Welsh language strategy in accordance with section 1(1)(c) (these targets are the basis for what local authorities must include in the local Welsh in education strategic plans (see section 30));
f) assessments and analysis in terms of the current provision of Welsh language education in each local authority area, and what is needed in terms of Welsh language education to achieve any targets set on local authorities in the National Framework.

109. Bwriedir i'r camau a nodir yn adran 24(3) gael eu hystyried ochr yn ochr â chamau ar lefel sirol gan awdurdodau lleol ac ar lefel leol mewn ysgolion. Mae'r tabl isod yn ymhelaethu ar y gofynion penodol mewn perthynas ag addysg Gymraeg mewn ysgolion, a sut y maent yn cydblethu â darpariaethau eraill:

Rhaid i'r Fframwaith Cenedlaethol nodi'r camau sydd i'w cymryd er mwyn:	**Eglurhad pellach**
Cynyddu'r ddarpariaeth o addysg Gymraeg	Dyma'r camau y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cymryd er mwyn sicrhau bod ysgolion yn cynyddu'r addysg Gymraeg y maent yn ei chynnig pan fo hynny'n rhesymol ymarferol. <u>Cydblethiad</u> Er bod y camau hyn i'w cymryd ar lefel genedlaethol, mae'r gofyniad hwn yn cyd-fynd â'r gofyniad ar lefel leol i ysgolion nodi yn eu cynlluniau cyflawni sut y byddant yn sicrhau cynnydd yn yr addysg Gymraeg pan fo hynny'n rhesymol ymarferol (gweler adran 14(1)(e)(ii) o'r Ddeddf hon).
Gwella'r ddarpariaeth o addysg Gymraeg	Dyma'r camau y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cymryd ar lefel genedlaethol i gynorthwyo ysgolion i wella eu haddysg Gymraeg. <u>Cydblethiad</u> Mae'r gofyniad hwn yn cyd-fynd â'r gofyniad: (i) ar lefel awdurdod lleol i gynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg nodi'r camau y bydd awdurdod lleol yn eu cymryd er mwyn gwella'r ddarpariaeth o addysg Gymraeg (gweler adran 30(3)(a)(i)); (ii) ar lefel ysgol: i ysgolion nodi yn eu cynlluniau cyflawni sut y byddant yn hwyluso gwelliant parhaus yn yr addysg Gymraeg (gweler adran 14(1)(g)(iii)).

109. The steps set out in section 24(3) are intended to be considered alongside action at county level by local authorities and at a local level in schools. The table below elaborates on the specific requirements in relation to Welsh language education in schools, and their interconnection with other provisions:

The National Framework must set out the steps to be taken to:	**Further explanation**
Increase the provision of Welsh language education provided	These are the steps that Welsh Ministers will take to ensure that schools increase the Welsh language education they offer where reasonably practicable. <u>Interconnection</u> Although these are steps to be taken at a national level, this requirement aligns with the requirement at a local level for schools to set out in their delivery plans how they will ensure an increase in Welsh language education where reasonably practicable (see section 14(1)(e)(ii) of this Act).
Improve the provision of Welsh language education	These are the steps that Welsh Ministers will take at a national level to support schools to improve their Welsh language education. <u>Interconnection</u> This requirement aligns with the requirement: (i) at a local authority level for a local Welsh in education strategic plan to set out the steps a local authority will take to improve the provision of Welsh language education (see section 30(3)(a)(i)); (ii) at a school level: for schools to set out in their delivery plans how they will facilitate continuous improvement in Welsh language education (see section 14(1)(g)(iii)).

Rhaid i'r Fframwaith Cenedlaethol nodi'r camau sydd i'w cymryd er mwyn:	**Eglurhad pellach**
Hybu addysg Gymraeg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg" a chynyddu nifer y disgyblion sy'n mynychu ysgolion o'r categori hwnnw	Er mwyn sicrhau bod disgyblion yn cael y cyfle gorau posibl i ddod yn ddefnyddwyr Cymraeg annibynnol, a thrwy hynny esgor ar gyfleoedd newydd iddynt, mae gan Weinidogion Cymru rôl i'w chwarae o ran hybu addysg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg". <u>Cydblethiad</u> Mae'r gofyniad hwn yn cyd-fynd â'r gofyniad ar lefel awdurdod lleol i nodi'r camau y bydd yn eu cymryd i hybu a darparu gwybodaeth am yr addysg Gymraeg a ddarperir mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg" yn ei ardal (gweler adran 30(3)(b)). Mae hefyd yn cyd-fynd â'r ddyletswydd ar awdurdodau lleol mewn perthynas ag addysg drochi hwyr yn y Gymraeg yn adran 23(2).

The National Framework must set out the steps to be taken to:	**Further explanation**
Promote Welsh language education in "Primarily Welsh Language" category schools, and increase the number of pupils attending schools of that category	To ensure that pupils have the best possible opportunity to become independent Welsh users, and presenting new opportunities to them as a result, Welsh Ministers have role to play in the promotion of education in "Primarily Welsh Language" category schools. <u>Interconnection</u> This requirement aligns with the requirement at local authority level to set out the steps it will take to promote and provide information about the Welsh language education provided in "Primarily Welsh Language" category schools in its area (see section 30(3)(b)). It also aligns with the duty on local authorities in relation to late immersion education in Welsh in section 23(2).

Rhaid i'r Fframwaith Cenedlaethol nodi'r camau sydd i'w cymryd er mwyn:	**Eglurhad pellach**
Annog dilyniant o ran addysgu'r Gymraeg ac o ran addysg drwy gyfrwng y Gymraeg mewn amryw gyd-destunau	Dyma'r camau y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cymryd i annog disgyblion i ddilyn llwybr addysg Gymraeg sy'n gyson â'r ddarpariaeth flaenorol a gawsant. Drwy hynny, bydd disgyblion yn cael eu hannog i wneud cynnydd parhaus yn eu sgiliau Cymraeg ac adeiladu ar y cynnydd a wnaed eisoes. Gallai hyn, er enghraifft, fod drwy barhau mewn ysgol o'r un categori iaith wrth symud o addysg gynradd i addysg uwchradd. <u>Cydblethiad</u> Mae'r gofyniad hwn yn cyd-fynd â'r gofyniad ar lefel awdurdod lleol i nodi'r camau y bydd yn eu cymryd i hwyluso dilyniant o ran addysgu'r Gymraeg ac addysg drwy gyfrwng y Gymraeg rhwng— (i) addysg feithrin ac addysg ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol (gweler adran 30(3)(d)(i)), (ii) ysgolion cynradd a gynhelir ac ysgolion uwchradd a gynhelir (gweler adran 30(3)(d)(ii), a (iii) addysg ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol ac addysg drydyddol (gweler adran 30(3)(d)(iii)). Mae hefyd yn cyd-fynd â'r ddyletswydd ar awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu mewn perthynas ag addysg drochi hwyr yn y Gymraeg yn adran 23 o'r Ddeddf hon.

110. Yn ogystal â'r targedau a osodir gan y Fframwaith Cenedlaethol o dan adran 24(5), mae adran 24(7) yn galluogi'r Fframwaith i osod targedau pellach ar awdurdodau lleol at ddiben gweithredu'r Fframwaith.

111. Mae gan Weinidogion Cymru y pŵer hefyd, yn unol ag adran 24(8), i osod targedau ar yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol i hwyluso cyflawni targedau cenedlaethol (a gynhwysir yn strategaeth y Gymraeg) sy'n ymwneud â chefnogi pobl i ddysgu Cymraeg a hwyluso'u cynnydd.

112. Yn ogystal, mae adran 24(9) yn caniatáu hyblygrwydd wrth wneud darpariaethau yn y Fframwaith Cenedlaethol. Fel un enghraifft gallai'r Fframwaith Cenedlaethol osod targedau gwahanol, yn unol ag adran 24(5), ar gyfer awdurdodau lleol gwahanol.

The National Framework must set out the steps to be taken to:	**Further explanation**
Encourage progression in teaching Welsh and in education through the medium of Welsh in various contexts	These are the steps that Welsh Ministers will take to encourage pupils to follow a Welsh language education pathway consistent with the previous provision they received. That way, pupils will be encouraged to make continued progress in their Welsh language skills and build on the progress already made. For example, this could be through continuing in a school of the same language category when moving from primary education to secondary education. <u>Interconnection</u> This requirement aligns with the requirement at a local authority level to set out the steps it will take to facilitate progression in teaching Welsh and education through the medium of Welsh between— (i) nursery education and education for pupils of compulsory school age (see section 30(3)(d)(i)), (ii) maintained primary schools and maintained secondary schools (see section 30(3)(d)(ii)), and (iii) education for pupils of compulsory school age and tertiary education (see section 30(3)(d)(iii)). It also aligns with the duty on local authorities and governing bodies in relation to late immersion education in Welsh in section 23 of this Act.

110. In addition to the targets set by the National Framework under section 24(5), section 24(7) enables the Framework to set further targets on local authorities for the purpose of implementing the Framework.

111. The Welsh Ministers also have the power, in accordance with section 24(8), to set targets on the National Institute for Learning Welsh for the purpose of facilitating the achievement of national targets (contained in the Welsh language strategy) relating to supporting people to learn Welsh and facilitating their progress.

112. In addition, section 24(9) allows flexibility in making provisions in the National Framework. As one example the National Framework could set different targets, in accordance with section 24(5), for different local authorities.

113. Mae adran 24(10) yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, i ddiwygio adrannau 24(3) i (8) o ran cynnwys y Fframwaith Cenedlaethol.

Adran 25 – Y Fframwaith Cenedlaethol: darpariaeth bellach ar y gweithlu addysg

114. Mae adran 25(1) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Fframwaith Cenedlaethol nodi'r camau y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cymryd mewn perthynas ag ymarferwyr addysg yng Nghymru at ddiben gwella gallu yn y Gymraeg, yn benodol i sicrhau bod hyfforddiant, datblygiad proffesiynol a chefnogaeth ar gael.

115. Yn unol ag adran 25(2)(a), rhaid i'r Fframwaith hefyd gynnwys asesiad o nifer yr ymarferwyr addysg y mae ei angen ymhob awdurdod lleol er mwyn cyrraedd targedau a osodir o dan adran 24(5) a (7). Rhaid i'r targed yn adran 24(5) fod yn gysylltiedig â tharged yn strategaeth y Gymraeg yn unol ag adran 1(1)(c). Mae'r targedau yn yr adran honno'n gysylltiedig â:
    - cynyddu nifer y disgyblion o oedran ysgol gorfodol sy'n cael addysg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg";
    - cynyddu nifer yr ysgolion categori "Prif Iaith - Cymraeg";
    - cynyddu swm yr addysg Gymraeg a ddarperir mewn ysgolion categori "Dwy Iaith" a chategori "Prif Iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg".

116. Mae adran 25(2)(b) yn darparu bod rhaid i'r Fframwaith nodi'r camau penodol y bydd Gweinidogion Cymru yn eu cymryd, yn seiliedig ar yr asesiad hwnnw, i sicrhau bod nifer yr ymarferwyr addysg yn ateb y galw.

Adran 26 – Gweithredu'r Fframwaith Cenedlaethol

117. Mae adran 26(1) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gymryd pob cam rhesymol i weithredu'r Fframwaith Cenedlaethol.

118. Mae'n ofynnol, yn unol ag adran 26(2), i bob awdurdod lleol gymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r targedau a osodir arnynt gan y Fframwaith Cenedlaethol, ac i ddarparu i Weinidogion Cymru unrhyw wybodaeth y mae ei hangen arnynt er mwyn cwblhau'r asesiadau a'r dadansoddiadau y cyfeirir atynt yn adrannau 24(6) a 25(2)(a), a phennu'r targedau a nodir yn adrannau 24(5) neu 24(7).

Adran 27 – Fframwaith Cenedlaethol: darpariaeth bellach am gynnwys, adolygu a diwygio

119. O dan yr adran hon, wrthlunio neu ddiwygio'r Fframwaith Cenedlaethol, rhaid i Weinidogion Cymru nodi'r camau y maent yn bwriadu eu cymryd, yn unol â gofynion adran 24(3) a (4) ac adran 25, am gyfnodau o 10 mlynedd. Mae'r adran hefyd yn manylu ar y broses o adolygu a diwygio'r Fframwaith Cenedlaethol.

113. Section 24(10) enables Welsh Ministers, by regulations, to amend sections 24(3) to (8) in relation to the content of the National Framework.

Section 25 - National Framework: further provision on the education workforce

114. Section 25(1) requires the National Framework to set out the steps the Welsh Ministers will take in relation to education practitioners in Wales in order to improve ability in the Welsh language, specifically to ensure that training, professional development and support is available.

115. In accordance with section 25(2)(a), the Framework must also include an assessment of the number of education practitioners needed in each local authority in order to meet targets set under section 24(5) and (7). The target in section 24(5) must be linked to a target in the Welsh Language Strategy in accordance with section 1(1)(c). The targets in that section are linked to:

- increasing the number of pupils of compulsory school age receiving education in "Primarily Welsh language" category schools;
- increasing the number of "Primarily Welsh language" category schools;
- increasing the amount of Welsh language education provided in "Dual Language" and "Primarily English language, partly Welsh" category schools.

116. Section 25(2)(b) provides that the Framework must set out the specific steps that the Welsh Ministers will take, based on that assessment, to ensure that the number of education practitioners meets the need.

Section 26 - Implementing the National Framework

117. Section 26(1) requires the Welsh Ministers to take all reasonable steps to implement the National Framework.

118. All local authorities are required, in accordance with section 26(2), to take all reasonable steps to meet the targets they have been set by the National Framework, and to provide to the Welsh Ministers any information they need in order to complete the assessments and analyses referred to in sections 24(6) and 25(2)(a), and set the targets in sections 24(5) or 24(7).

Section 27 - National Framework: further provision about content, review and amendment

119. Under this section, when preparing or amending the National Framework, the Welsh Ministers must set out the steps they intend to take, in accordance with the requirements of section 24(3) and (4) and section 25, for periods of 10 years. The section also details the process of reviewing and amending the National Framework.

120. Rhaid adolygu a diwygio'r Fframwaith Cenedlaethol bob 5 mlynedd er mwyn diweddaru'r camau y bwriedir eu cymryd. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd adolygu targedau'r Fframwaith Cenedlaethol, a gosod targedau newydd yn ôl yr angen.

121. Mae adran 27(4) yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru i ddiwygio'r Fframwaith Cenedlaethol o bryd i'w gilydd, neu i lunio un newydd, ac mae adran 27(5) yn nodi pa adrannau o'r Ddeddf hon sy'n gymwys o ran gwneud hynny. Mae adran 27(7) yn nodi bod adran 27(6) yn gymwys i Fframwaith Cenedlaethol newydd fel y mae'n gymwys i'r Fframwaith Cenedlaethol cyntaf.

Adran 28 –Ymgynghori a chyhoeddi'r Fframwaith Cenedlaethol

122. Mae'r adran hon yn cynnwys gofynion ar Weinidogion Cymru i ymgynghori wrth lunio neu ddiwygio'r Fframwaith Cenedlaethol, a gofyniad i gyhoeddi'r Fframwaith. Rhaid hefyd ei osod gerbron Senedd Cymru. Rhaid i'r Fframwaith Cenedlaethol cyntaf gael ei osod gerbron Senedd Cymru cyn 31 Gorffennaf 2028.

Adran 29 – Adrodd ar y Fframwaith Cenedlaethol

123. Mae'r adran hon yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gynnwys gwybodaeth am weithredu'r Fframwaith Cenedlaethol yn yr adroddiad a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru yn flynyddol o dan adran 78(8) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006. Rhaid hefyd gynnwys yn y cynllun blynyddol ar Strategaeth y Gymraeg wybodaeth am sut y byddant yn gweithredu'r Fframwaith Cenedlaethol.

Cynlluniau lleol

Adran 30 - Cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg

124. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer newid y system o gynlluniau strategol Cymraeg mewn addysg a lunnir gan awdurdodau lleol. Cyflwynwyd cyfundrefn cynlluniau strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA) gan Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013. Mae'r Ddeddf hon yn cyflwyno cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg gan hepgor y darpariaethau o dan Ddeddf 2013 (gweler adran 36 o'r Ddeddf hon hefyd). Drwy ddarpariaethau'r Ddeddf hon bydd rhaid i gynlluniau strategol awdurdodau lleol ymateb i dargedau sydd wedi eu gosod arnynt yn y Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg, ac i gynlluniau cyflawni ysgolion roi sylw i dargedau cynlluniau strategol eu hawdurdodlleol. Rhaid i'r targedau a osodir ar awdurdodau lleol yn y Fframwaith Cenedlaethol adlewyrchu targedau cenedlaethol a osodir yn strategaeth y Gymraeg (adran 1(1)). Pwrpas cydgysylltu'r targedau yw sicrhau bod targedau yn galluogi gweithio tuag at yr un nod.

125. Yn unol ag adran 30 mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol lunio cynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg sy'n cynnwys y materion a nodir yn adran 30(1) i (4).

120. The National Framework must be reviewed and amended every 5 years in order to update the steps that the Welsh Ministers intend to take. The Welsh Ministers must also review the National Framework targets, and set new targets if necessary.

121. Section 27(4) gives the Welsh Ministers the power to amend the National Framework from time to time, or to prepare a new one, and section 27(5) sets out which sections of the Act apply in doing so. Section 27(7) states that section 27(6) applies to a new National Framework as it applies to the first National Framework.

Section 28 – Consultation and publication of the National Framework

122. This section includes requirements for Welsh Ministers to consult in preparing or amending the National Framework, and a requirement to publish the Framework. It must also be laid before Senedd Cymru. The first National Framework must be laid before Senedd Cymru before 31 July 2028.

Section 29 - Reporting on the National Framework

123. This section places a duty on the Welsh Ministers to include information on the implementation of the National Framework in the report published by the Welsh Ministers annually under section 78(8) of the Government of Wales Act 2006. Information must also be included in the annual plan on the Welsh Language Strategy about how they will implement the National Framework.

Local plans

Section 30 – Local Welsh in education strategic plans

124. This section makes provision to change the system of Welsh in education strategic plans prepared by local authorities. The Welsh in Education strategic plans (WESP) regime was introduced by the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013. This Act introduces local Welsh in education strategic plans and omits the provisions under the 2013 Act (see also section 36 of this Act). Through the provisions of this Act local authorities' strategic plans will have to respond to targets they have been set in the National Framework for Welsh Language Education and Learning Welsh, and school delivery plans will have to have regard to the targets of their local authority's strategic plans. The targets that local authorities have been set in the National Framework must reflect national targets that have been set in the Welsh language strategy (section 1(1)). The purpose of co-ordinating the targets is to ensure that targets facilitate the process of working towards the same goals.

125. In accordance with section 30 each local authority is required to prepare a local Welsh in education strategic plan that includes the matters set out in section 30(1) to (4).

126. Mae adran 30(1)(a) yn gosod dyletswydd ar awdurdod lleol i fanylu yn ei gynllun sut y bydd yn hybu a hwyluso, yn ei ardal, addysg Gymraeg a'r defnydd o'r Gymraeg mewn ysgolion. Rhaid i gynllun hefyd, yn unol ag adran 30(1)(b), nodi sut y bydd yr awdurdod lleol yn cymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r targedau sydd wedi'u gosod arno yn y Fframwaith Cenedlaethol (adran 26(2)(a)).

127. Mae adran 30(2) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol nodi yn eu cynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg, i'r graddau sy'n ofynnol gan reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru, sut y byddant yn arfer eu swyddogaethau addysg i hybu a hwyluso addysgu'r Gymraeg ac addysg a hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg i blant o oedran ysgol gorfodol nad ydynt yn ddisgyblion mewn ysgolion. Bydd hyn yn cynnwys plant sy'n derbyn addysg ac eithrio yn yr ysgol.

128. Mae adran 30(3)(a) i (d) yn manylu ar y math o gamau y mae'n ofynnol i awdurdod lleol eu cynnwys mewn cynllun. Mae adran 30(3)(a) yn nodi bod rhaid i gynllun awdurdod lleol nodi'r camau y mae'n bwriadu eu cymryd i arfer ei swyddogaethau addysg i wella'r ddarpariaeth o addysg Gymraeg a'r broses o gynllunio darpariaeth addysg Gymraeg o fewn ei ardal. Diffinnir y term "addysg Gymraeg" at ddiben Rhan 4 yn adran 37.

129. Mae adran 30(3)(b) yn gosod dyletswydd ar awdurdod lleol i fanylu yn ei gynllun sut y bydd yn hybu ac yn darparu gwybodaeth am addysg Gymraeg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg" (fel y'i diffinnir yn Rhan 3). Mae cydblethiad yma gyda dyletswydd debyg ar Weinidogion Cymru i hybu addysg Gymraeg mewn ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg" yn unol ag adran 24(3)(c). Gallai'r cynllun strategol gyfeirio at y math o wybodaeth y mae ei hangen am addysg Gymraeg ysgolion categori "Prif Iaith – Cymraeg" er mwyn gwella dealltwriaeth y cyhoedd, a ble y bydd yr wybodaeth honno ar gael i'r cyhoedd. O ran hybu, gallai'r cynllun strategol esbonio beth fydd yr awdurdod lleol yn ei wneud i dynnu sylw'r cyhoedd at gyfleoedd o fewn ardal yr awdurdod lleol i gael mynediad at ysgolion categori "Prif Iaith - Cymraeg".

130. Mae adran 30(3)(c) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol nodi yn ei gynllun y camau y bydd yn eu cymryd i hybu a darparu gwybodaeth am y ddarpariaeth addysg drochi hwyr yn ei ardal. Mae adran 23 o'r Ddeddf hon yn gwneud darpariaeth bellach ynghylch addysg drochi hwyr.

126. Section 30(1)(a) places a duty on a local authority to detail in its plan how it will promote and facilitate, in its area, Welsh language education and the use of Welsh in schools. A plan must also, in accordance with section 30(1)(b), set out how the local authority will take all reasonable steps to meet the targets it has been set in the National Framework (section 26(2)(a)).

127. Section 30(2) requires local authorities to set out in their local Welsh in education strategic plan, to the extent required by regulations made by the Welsh Ministers, how they will exercise their education functions to promote and facilitate teaching Welsh and education and training through the medium of Welsh to children of compulsory school age who are not pupils in schools. This will include children receiving education other than at school.

128. Section 30(3)(a) to (d) details the type of steps that a local authority is required to include in a plan. Section 30(3)(a) states that a local authority's plan must set out the steps it intends to take to exercise its education functions to improve the provision of Welsh language education and the planning of Welsh language education provision within its area. The term "Welsh language education" is defined for the purpose of Part 4 in section 37.

129. Section 30(3)(b) places a duty on a local authority to detail in its plan how it will promote and provide information about Welsh language education in "Primarily Welsh Language" schools (as defined in Part 3). There is an interconnection here with a similar duty on the Welsh Ministers to promote Welsh language education in "Primarily Welsh language" category schools in accordance with section 24(3)(c). The strategic plan could refer to the type of information needed about Welsh language education in "Primarily Welsh Language" category schools in order to improve public understanding, and about where that information will be made available to the public. In terms of promotion, the strategic plan could explain what the local authority will do to draw the public's attention to opportunities within the local authority area to access "Primarily Welsh Language" category schools.

130. Section 30(3)(c) requires a local authority to set out in its plan the steps it will take to promote and provide information about late immersion education provision in its area. Section 23 of this Act makes further provision about late immersion education.

131. Yn unol ag adran 30(3)(d)(i) i (iii), mae'n ofynnol i awdurdod lleol nodi yn ei gynllun y camau y bydd yn eu cymryd i hwyluso dilyniant i ddysgwyr sy'n dysgu Cymraeg a'r rhai sy'n dysgu drwy gyfrwng y Gymraeg o un cyfnod o'u haddysg i'r nesaf. Manylir ar y cyfnodau hynny yn is-baragraff (i) rhwng addysg feithrin ac addysg ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol, yn is-baragraff (ii) rhwng ysgolion cynradd a gynhelir ac ysgolion uwchradd a gynhelir, ac yn is-baragraff (iii) rhwng addysg ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol ac addysg drydyddol. Diffinnir y term "addysg feithrin" yn adran 37 ac mae'n cynnwys addysg amser llawn neu ran-amser a ddarperir i blant o dan oedran ysgol gorfodol mewn ysgol neu mewn lleoliad arall y tu hwnt i safle'r ysgol. Diffinnir y term "addysg drydyddol" yn adran 51, ac mae'n cynnwys darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgolion.

132. Yn unol ag adran 30(4)(a), mae'n ofynnol i'r awdurdod lleol gynnwys yn ei gynllun wybodaeth am yr ymarferwyr addysg sy'n gweithio yn ei ardal ac, o dan adran 30(4)(b), adroddiad yn amlinellu'r cynnydd a wnaed yn ystod cyfnod y cynllun blaenorol.

133. Mae adran 30(5) yn nodi'r personau y mae rhaid i awdurdod lleol ymgynghori â hwy wrth lunio cynllun, gyda'r bwriad o sicrhau bod addysg Gymraeg yn cael ei chynllunio mewn modd cydgysylltiedig ar draws ardal yr awdurdod lleol a'r ardaloedd cyfagos, a chyda'r bwriad o hwyluso'r broses honno. Yn ogystal, dylai'r ffaith bod cynlluniau strategol yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth Gweinidogion Cymru, yn unol ag adran 32, sicrhau bod gweledigaeth y cynllun strategol yn cyd-fynd â'r Fframwaith Cenedlaethol.

Adran 31 – Cyfnod cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg

134. Mae'r adran hon yn nodi am ba gyfnod o amser y mae cynllun strategol yn cael effaith. Cynllun 5 mlynedd ydyw, ond mae rhaid i awdurdodau lleol nodi'r camau y maent yn bwriadu eu cymryd yn unol ag adran 30(3) dros gyfnod o 10 mlynedd. Bwriad hyn yw galluogi awdurdodau lleol i amlinellu eu bwriadau hirdymor, gan gydnabod bod rhai newidiadau i ddarpariaeth ysgolion yn gallu cymryd degawd i ddwyn ffrwyth.

135. Bydd Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, yn pennu erbyn pryd y mae rhaid i awdurdod lleol lunio cynllun am y tro cyntaf. Y bwriad yw i bob awdurdod lleol weithredu yn unol â'r un amserlen a bod y cyfnod 5 mlynedd yn cychwyn ar yr un pryd i bob awdurdod lleol.

Adran 32 - Cymeradwyo cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg

136. Mae'r adran hon yn ymwneud â'r broses o gymeradwyo cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg, gan gynnwys y camau y mae rhaid i awdurdodau lleol eu cymryd wrth gyflwyno eu cynllun drafft i Weinidogion Cymru.

137. Mae adran 32(2) yn nodi ei bod yn ofynnol i'r awdurdod lleol, wrth gyflwyno ei gynllun drafft, gynnwys crynodeb o'r ymatebion a ddaeth i law yn ystod y cyfnod ymgynghori, ynghyd ag ymateb yr awdurdod lleol i'r ymgynghoriad.

131. In accordance with section 30(3)(d)(i) to (iii), a local authority is required to set out in its plan the steps it will take to facilitate progression for learners who are learning Welsh and those who are learning through the medium of Welsh from one stage of their education to the next. Those periods are detailed in sub-paragraph (i) between nursery education and education for pupils of compulsory school age, in sub-paragraph (ii) between maintained primary schools and maintained secondary schools, and in sub-paragraph (iii) between education for pupils of compulsory school age and tertiary education. The term "nursery education" is defined in section 37 and encompasses full-time or part-time education provided to children under compulsory school age in a school or other location outside the school premises. The term "tertiary education" is defined in section 51 and encompasses sixth form provision in schools.

132. In accordance with section 30(4)(a) the local authority is required to include information in its plan about the education practitioners working in its area and, under section 30(4)(b), a report outlining the progress made during the period of the previous plan.

133. Section 30(5) sets out the persons who must be consulted by a local authority when preparing a plan, with a view to ensuring that Welsh language education is planned in a co-ordinated manner across the local authority's area and neighbouring local authorities, and a view to facilitating that process. In addition, the fact that strategic plans are subject to the approval of Welsh Ministers, in accordance with section 32, should ensure that the vision of the strategic plan is aligned with the National Framework.

Section 31 - Period of local Welsh in education strategic plans

134. This section sets out the period of time for which a strategic plan has effect. It is a 5 year plan but local authorities must set out the steps they intend to take in accordance with section 30(3) over a 10-year period. This is to enable local authorities to outline their long-term intentions, recognising that some changes to school provision can take a decade to come to fruition.

135. Welsh Ministers, through regulations, will determine by when a local authority must prepare its first plan. The intention is that all local authorities operate to the same timetable with the 5-year period commencing simultaneously for all local authorities.

Section 32 - Approval of local Welsh in education strategic plans

136. This section relates to the approval process for local Welsh in education strategic plans, including the steps that local authorities must take in submitting their draft plan to the Welsh Ministers.

137. Section 32(2) states that the local authority is required, when submitting its draft plan, to include a summary of responses it has received during the consultation period, along with the local authority's response to the consultation.

138. Mae adran 32(3) a (4) yn amlinellu'r opsiynau sydd gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â chynllun drafft ar ôl iddo ddod i law. Mae tri opsiwn sef:
    (a) cymeradwyo'r cynllun drafft fel y'i cyflwynir,
    (b) cymeradwyo cynllun drafft wedi ei addasu (pan fyddai angen i'r awdurdod lleol gytuno ar unrhyw newidiadau gyda Gweinidogion Cymru), ac
    (c) gwrthod y cynllun gan gyfarwyddo'r awdurdod lleol i ailystyried y cynllun drafft (a gall hynny olygu ailystyried elfennau o'r cynllun drafft neu'r cynllun yn ei gyfanrwydd).

139. Yn unol ag adran 32(4), os yw Gweinidogion Cymru yn penderfynu gwrthod cynllun drafft, rhaid iddynt roi rhesymau dros y penderfyniad hwnnw i'r awdurdod lleol a'i gyfarwyddo i ailystyried ei gynllun. Yn ogystal, rhaid iddynt nodi erbyn pa ddyddiad y mae rhaid i awdurdod lleol ailgyflwyno ei gynllun drafft.

140. Mae adran 32(5) yn cadarnhau bod adran 32(3) a (4) hefyd yn gymwys i gynllun drafft pellach (e.e. cynllun sy'n cael ei ailgyflwyno). Mae hyn yn golygu y gallai fod angen i awdurdod lleol ailgyflwyno cynllun fwy nag unwaith os yw Gweinidogion Cymru yn parhau o'r farn nad ydynt yn gallu cymeradwyo'r cynllun drafft.

141. Yn yr un modd â'r broses ar gyfer cymeradwyo cynlluniau cyflawni addysg Gymraeg ysgolion, mae adran 32 wedi'i llunio â'r bwriad y bydd pob awdurdod lleol a Gweinidogion Cymru yn cytuno ar gynnwys y cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg. Felly nid oes modd i Weinidogion Cymru, o dan yr adran hon, fynnu ar gynnwys penodol unrhyw gynllun strategol lleol. Ond yn hyn o beth, rhaid iddynt, fel cyrff cyhoeddus, weithredu yn rhesymol. Os yw awdurdod lleol yn gweithredu'n afresymol yn ystod y broses gymeradwyo, caiff Gweinidogion Cymru ystyried a oes angen arfer eu pwerau ymyrryd o dan Ran 2 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (gweler hefyd adran 50).

Adran 33 - Cyhoeddi a gweithredu cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg

142. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch pryd y dylai awdurdod lleol gyhoeddi cynllun strategol lleol Cymraeg mewn addysg wedi iddo gael ei gymeradwyo gan Weinidogion Cymru, yn ogystal â'r personau y mae disgwyl i awdurdodau lleol anfon copi iddynt. Mae adran 52 yn gwneud darpariaeth benodol ar gyfer cyhoeddi dogfennau, ac adran 53 yn gwneud darpariaeth benodol ynghylch anfon dogfennau.

143. Mae adran 33(2) yn gosod dyletswydd ar awdurdod lleol i gymryd pob cam rhesymol i weithredu ei gynllun strategol.

Adran 34 – Adolygu a diwygio cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg

144. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer adolygu a diwygio'r cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg.

138. Section 32(3) and (4) outlines the options the Welsh Ministers have in relation to a draft plan after receiving it. There are three options namely:
    (a) to approve the draft plan as submitted,
    (b) to approve a modified draft plan (where the local authority would need to agree any changes with the Welsh Ministers), and
    (c) to reject the plan and direct the local authority to reconsider the draft plan (which may involve reconsideration of elements of the draft plan or the plan as a whole).

139. In accordance with section 32(4), if the Welsh Ministers decide to reject a draft plan, they must provide the local authority with reasons for that decision and direct it to reconsider its plan. In addition, they must set out a date by when a local authority must resubmit its draft plan.

140. Section 32(5) confirms that section 32(3) to (4) applies to a further draft plan (e.g. a plan that is resubmitted). This means that a local authority may need to resubmit a plan more than once if Welsh Ministers remain of the view that they cannot approve the draft plan.

141. Similar to the process for approving schools' Welsh language education delivery plans, section 32 has been drawn up with the intention that all local authorities and Welsh Ministers will agree on the content of the local Welsh in education strategic plans. It is not therefore possible for Welsh Ministers, under this section, to insist on the specific content of any local strategic plan. But in this regard they must, as public bodies, act reasonably. If a local authority acts unreasonably during the approval process, the Welsh Ministers may consider whether it is necessary to exercise their powers of intervention under Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (see also section 50).

Section 33- Publication and implementation of local Welsh in education strategic plans

142. This section makes provision in relation to when a local authority should publish a local Welsh in education strategic plan after it has been approved by the Welsh Ministers, as well as the persons to whom local authorities are expected to send a copy. Section 52 makes specific provision for the publication of documents, and section 53 makes specific provision relating to sending documents.

143. Section 33(2) places a duty on a local authority to take all reasonable steps to implement its local Welsh in education strategic plan.

Section 34 - Review and amendment of local Welsh in education strategic plans

144. This section makes provision for the review and amendment of local Welsh in education strategic plans.

145. Mae adran 34(1) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol adolygu ei gynllun yn gyson at ddiben ystyried a oes angen ei ddiwygio, er enghraifft os oes risg nad yw cynllun yr awdurdod lleol yn mynd i arwain at gyflawni ei dargedau, neu fod amgylchiadau y tu hwnt i reolaeth yr awdurdod lleol yn effeithio ar ei allu i gyflawni'r targedau.

146. Mae adran 34(2) a (3) yn gwneud darpariaeth ynghylch yr amgylchiadau pan gaiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i awdurdod lleol ystyried adolygu ei gynllun, gydag adran 34(4) i (6) yn nodi'r hyn y mae'n ofynnol i awdurdod lleol ei wneud wrth ystyried diwygio neu benderfynu peidio â diwygio ei gynllun.

147. O dan adran 34(4), os yw awdurdod lleol yn penderfynu peidio â diwygio ei gynllun yn dilyn cyfarwyddyd o dan adran 34(3), byddai rhaid iddo roi rhesymau i Weinidogion Cymru dros beidio â diwygio ei gynllun. Os nad yw Gweinidogion Cymru yn derbyn rhesymau'r awdurdod lleol, caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd o'r newydd. Yn dibynnu ar yr amgylchiadau, cânt hefyd ystyried defnyddio eu pwerau o dan Ran 2 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd mewn perthynas â swyddogaethau addysg o dan amgylchiadau penodol). Mae'n bosibl hefyd y byddai Gweinidogion Cymru am ofyn i Brif Arolygydd Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru (yn unol â'u pwerau yn adran 38 o Ddeddf Addysg 1997) arolygu sut mae'r awdurdod lleol yn cyflawni ei swyddogaethau addysg. Mae swyddogaethau awdurdod lleol yn y Rhan hon yn swyddogaethau addysg (adran 50).

Adran 35 - Rheoliadau

148. Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n gwneud darpariaeth bellach ynghylch cynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg. Mae adran 35(1)(a) i (f) yn nodi'r hyn y caiff rheoliadau ddarparu ar eu cyfer, ond nid yw'r pŵer yn gyfyngedig i hynny. Bwriad y pŵer hwn yw galluogi Gweinidogion Cymru i fanylu ymhellach ar y materion a amlinellir yn adran 30 o'r Ddeddf, er enghraifft mewn perthynas â ffurf a chynnwys cynllun. Gall hyn gynnwys gwneud rheoliadau sy'n amlinellu disgwyliadau ehangach Gweinidogion Cymru ar awdurdodau lleol i amlinellu yn eu cynlluniau sut y mae rhaglenni, polisïau a'u dyletswyddau statudol ehangach wedi cael eu hystyried wrth geisio cyflawni'r targedau a osodir arnynt, e.e. Asesiadau Digonolrwydd Gofal Plant, Rhaglenni Blynyddoedd Cynnar, rhaglenni cyfalaf ysgolion, trefniadau teithio dysgwyr, ymysg eraill. Gellir hefyd, mewn rheoliadau, fanylu ar amserlen ar gyfer derbyn, ystyried a chymeradwyo cynllun drafft, yn ogystal â threfniadau i adrodd ar weithredu'r cynllun, er enghraifft drwy adroddiadau adolygu blynyddol.

149. Rhoddir pŵer hefyd i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, i alluogi dau neu ragor o awdurdodau lleol i lunio cynllun ar y cyd, ac i gymhwyso unrhyw ddarpariaeth yn y Rhan hon gydag addasiadau i'r perwyl hwnnw.

145. Section 34(1) requires a local authority to keep its plan under review for the purpose of considering if it needs to be amended, for example if there is a risk that the local authority's plan is not going to lead to meeting its targets, or that circumstances beyond the local authority's control affect its ability to achieve the targets.

146. Section 34(2) and (3) makes provision about the circumstances in which the Welsh Ministers may direct a local authority to consider reviewing its plan, with section 34(4) to (6) setting out what a local authority is required to do when considering to amend or deciding not to amend its scheme.

147. Under section 34(4), if a local authority decides not to amend its plan following a direction under section 34(3), it would have to give Welsh Ministers reasons for not doing so. If Welsh Ministers do not accept the local authority's reasons, the Welsh Ministers may give a new direction. Depending on the circumstances, they may also consider using their powers under Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 (which allows Welsh Ministers to intervene in relation to education functions in certain circumstances). The Welsh Ministers might also wish to ask His Majesty's Chief Inspector for Education and Training in Wales (in accordance with their powers in section 38 of the Education Act 1997) to inspect how the local authority performs its education functions. The functions of a local authority in this Part are education functions (section 50).

Section 35 - Regulations

148. This section gives the Welsh Ministers a power, by regulations, to make further provision about local Welsh in education strategic plans. Section 35(1)(a) to (f) sets out that what regulations may provide for, but the power is not limited to those matters. This power is intended to enable the Welsh Ministers to provide further detail on the matters outlined in section 30 of the Act, for example in relation to the form and content of a plan. This may include making regulations requiring local authorities to provide details in their plans as to how programmes, policies and their wider statutory duties have been considered in relation to the targets they have been set, e.g. Childcare Sufficiency Assessments, Early Years Programmes, school capital programmes, learner travel arrangements, amongst others. Regulations may also detail the timetable for the receipt, consideration and approval of a draft plan, as well as arrangements for reporting on the implementation of the scheme, for example through annual review reports.

149. A power is also conferred on the Welsh Ministers, by regulations, to enable two or more local authorities to produce a joint plan, and to apply any provision in this Part with modifications for that purpose.

Adran 36 – Diwygio Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013

150. Mae'r adran hon yn hepgor Rhan 4, sef adrannau 84 i 87, a hefyd adran 1(13) a (14) o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, sy'n ymwneud ag awdurdodau lleol yn paratoi cynllun strategol Cymraeg mewn addysg. Mae'r Ddeddf hon yn newid y system honno. Mae adrannau 30 i 35 yn gwneud darpariaeth benodol am gynlluniau strategol lleol Cymraeg mewn addysg ac yn cydblethu'r darpariaethau am y cynlluniau strategol gyda'r darpariaethau eraill yn y Ddeddf. Yn sgil yr adrannau hynny, mae'r darpariaethau sydd wedi eu hepgor gan yr adran hon yn ddiangen.

Adran 37 - Dehongli

151. Mae'r adran hon yn dehongli termau a ddefnyddir yn Rhan 4 o'r Ddeddf hon.

Rhan 5 - Yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol ac Atodlen 2 - Yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol

Adran 38 - Yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol

152. Mae'r adran hon yn darparu ar gyfer sefydlu yr Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Bydd yr Athrofa Dysgu Cymraeg yn gorff corfforedig â'i phersonoliaeth gyfreithiol ei hun sydd â phwerau a dyletswyddau penodol mewn perthynas â hwyluso a chefnogi dysgu'r Gymraeg.

153. Cyflwynir Atodlen 2 gan yr adran hon, sy'n cadarnhau nad yw'r Athrofa Dysgu Cymraeg yn gorff y Goron ac yn gwneud darpariaeth ynghylch aelodau, staff, gweithdrefnau a materion ariannol. Mae Atodlen 2 hefyd yn gwneud mân ddiwygiadau a darpariaethau canlyniadol i ddeddfwriaeth sylfaenol.

154. Aelodau'r Athrofa Dysgu Cymraeg yw'r cadeirydd a rhwng chwech a deg o aelodau anweithredol, a benodir gan Weinidogion Cymru. Mae'r prif weithredwr yn aelod gweithredol a chaiff y prif weithredwr a'r aelodau anweithredol benodi hyd at ddau aelod o staff i fod yn aelodau gweithredol. Caniateir i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, newid nifer yr aelodau anweithredol ac aelodau gweithredol a benodir, ond rhaid i nifer yr aelodau anweithredol bob amser fod yn fwy na nifer yr aelodau gweithredol.

155. Penodir y prif weithredwr cyntaf gan Weinidogion Cymru, gydag aelodau anweithredol yn penodi'r olynwyr. Mae'r prif weithredwr yn aelod o staff yr Athrofa Dysgu Cymraeg ac, yn rhinwedd y swydd honno, hefyd yn swyddog cyfrifyddu. Fodd bynnag, mae paragraffau 15(2) i (3) o Atodlen 2 yn caniatáu i aelod arall o staff fod yn swyddog cyfrifyddu mewn sefyllfa pan fo'r prif weithredwr yn gallu cyflawni'r cyfrifoldebau fel swyddog cyfrifyddu (er enghraifft oherwydd cyfnod o afiechyd hirdymor), neu mewn sefyllfa pan nad oes prif weithredwr, ac yn ystod y cyfnod hyd nes bod prif weithredwr wedi ei benodi.

156. Mae Atodlen 2 hefyd yn cynnwys darpariaethau am bwyllgorau ac is-bwyllgorau'r Athrofa Dysgu Cymraeg, archwilio a chyfrifon, gweithdrefnau, cofrestr buddiannau a phwerau atodol.

Section 36 – Amendments to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013

150. This section omits Part 4, comprising sections 84 to 87, and also section 1(13) and (14) of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013, which relate to a local authority's preparation of a Welsh language in education strategic plan. This Act changes that system. Sections 30 to 35 make specific provision about local Welsh in education strategic plans and interconnect those provisions with the other provisions in the Act. Those sections make the provisions omitted by this section redundant.

Section 37 – Interpretation

151. This section interprets terms used in Part 4 of this Act.

Part 5 - National Institute for Learning Welsh and Schedule 2 - National Institute for Learning Welsh

Section 38 - National Institute for Learning Welsh

152. This section provides for the establishment of the National Institute for Learning Welsh. The Learning Welsh Institute will be a corporate body with its own legal personality with specific powers and duties in relation to facilitating and supporting the learning of Welsh.

153. Schedule 2 is introduced by this section, which confirms that the Learning Welsh Institute is not a Crown body and makes provision in relation to members, staff, procedures and financial matters. The Schedule also makes minor amendments and consequential provisions to primary legislation.

154. The members of the Learning Welsh Institute are the chair and between six and ten non-executive members, appointed by the Welsh Ministers. The chief executive is an executive member and the chief executive and non-executive members may appoint up to two members of staff to be executive members. The Welsh Ministers may, by regulations, change the number of non-executive and executive members appointed, but the number of non-executive members must always exceed the number of executive members.

155. The first chief executive will be appointed by the Welsh Ministers, with non-executive members appointing the successors. The chief executive is a member of staff at the Learning Welsh Institute and, in that capacity, is also an accounting officer. However, paragraphs 15(2) to (3) of Schedule 2 allow another member of staff to be an accounting officer where the chief executive is unable to fulfil the responsibilities as an accounting officer (e.g. due to a period of long-term ill health), or where there is no chief executive, and during the period until a chief executive is appointed.

156. Schedule 2 also contains provisions about the committees and sub-committees of the Learning Welsh Institute, audit and accounts, procedures, register of interests and supplementary powers.

Adran 39 - Hwyluso a chefnogi dysgu Cymraeg gydol oes

157. Mae'r adran hon yn gosod amcan yr Athrofa Dysgu Cymraeg. Prif rôl yr Athrofa Dysgu Cymraeg yw cefnogi pobl i ddysgu Cymraeg, a hwyluso'u cynnydd fel bod rhagor o bobl yn dysgu'r iaith ac yn gwella'u sgiliau. Bwriedir i hyn gyfrannu at wireddu amcanion Cymraeg 2050, sef cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg a chynyddu'r defnydd o'r iaith. Mae adran 39(2) yn gosod dyletswyddau ar yr Athrofa Dysgu Cymraeg er mwyn cyflawni'r amcan hwn.

158. Mae adran 39(4) yn rhoi pŵer i'r Athrofa Dysgu Cymraeg mewn perthynas â chydlynu a chomisiynu ymchwil ar addysgu neu ddysgu Cymraeg, ac mae'n rhoi pwerau iddi i roi cyngor i unrhyw berson ar addysgu neu ddysgu Cymraeg a rhoi cymorth ariannol i unrhyw berson mewn perthynas ag addysgu Cymraeg neu ddysgu Cymraeg. Mae hefyd yn caniatáu i'r Athrofa Dysgu Cymraeg wneud unrhyw beth arall sy'n ymwneud â chefnogi pobl i ddysgu Cymraeg, a hwyluso'u cynnydd, os yw'n ystyried ei fod yn briodol er mwyn cyflawni targedau sydd wedi eu gosod yn y Fframwaith Cenedlaethol ar Addysg Gymraeg a Dysgu Cymraeg o dan adran 24(8).

159. Rhaid i'r ddarpariaeth dysgu Cymraeg a ddylunnir ac a ddatblygir ar gyfer dysgwyr dros oedran ysgol gorfodol o dan adran 39(2)(f) gynnwys amrywiaeth o faterion fel y'u nodir yn adran 39(5)(a) i (c), er enghraifft drwy ddarparu amrywiaeth o gyrsiau, gweithgareddau ac adnoddau ar wahanol lefelau dysgu, ac mewn lleoliadau gwahanol. Caiff hyn gynnwys darparu lefelau amrywiol o gyrsiau Cymraeg wyneb yn wyneb yn ogystal ag ar-lein. Bwriedir i hyn sicrhau bod darpariaeth briodol ar gael yn hwylus i bawb sydd eisoes yn dysgu Cymraeg, neu sy'n dymuno ei dysgu, er mwyn hwyluso cynnydd dysgwyr drwy'r lefelau gwahanol o ddysgu Cymraeg. Mae'n ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg seilio'r lefelau dysgu ar y lefelau cyfeirio cyffredin sydd yn y tabl yn Atodlen 1, ac ar y Cod i ddisgrifio gallu yn y Gymraeg a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru (gweler adran 6).

Adran 40 - Swyddogaethau ychwanegol

160. Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau i roi swyddogaethau ychwanegol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg sy'n gysylltiedig â chefnogi pobl i ddysgu Cymraeg neu hwyluso'u cynnydd. Mae'r pwerau yn rhoi hyblygrwydd i Weinidogion Cymru addasu swyddogaethau'r corff pan fo angen.

Adran 41 – Hybu cyfle cyfartal

161. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg, wrth arfer ei swyddogaethau, hybu cynyddu cyfranogiad gan bersonau dros oedran ysgol gorfodol sydd heb gynrychiolaeth ddigonol ym maes dysgu Cymraeg, ac i hybu bod y personau hynny yn cwblhau rhaglenni dysgu Cymraeg. Diffinnir y term o "grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol" yn adran 41(2).

162. Gosodir dyletswydd hefyd ar yr Athrofa Dysgu Cymraeg i hybu'r gwaith o leihau bylchau o ran cyrhaeddiad mewn dysgu Cymraeg rhwng grwpiau amrywiol o bersonau pan fo'r gwahaniaethau hynny yn deillio o ffactorau cymdeithasol, diwylliannol, economaidd neu sefydliadol.

Section 39 - Facilitating and supporting lifelong Welsh language learning

157. This section sets the objective of the Learning Welsh Institute. The main role of the Learning Welsh Institute is to support people to learn Welsh, and facilitate their progression, so that more people learn the language and improve their skills. This is intended to help achieve the objectives of Cymraeg 2050, which are to increase the number of Welsh speakers and increase the use of the language. Section 39(2) imposes duties on the Learning Welsh Institute in order to meet this objective.

158. Section 39(4) gives the Learning Welsh Institute power in relation to the co-ordinating and commissioning research on teaching or learning Welsh, and gives it powers to advise any person on teaching or learning Welsh and to provide financial support to any person in relation to teaching or learning Welsh. It also allows the Learning Welsh Institute to do anything else, related to supporting people to learn Welsh, and facilitating their progress, if it considers it appropriate to achieve targets set in the National Framework on Welsh Language Education and Learning Welsh under section 24(8).

159. The Welsh language learning provision designed and developed for learners over compulsory school age under section 39(2)(f) must include a variety of matters as set out in section 39(5)(a) to (c), for example by providing a variety of courses, activities and resources at different learning levels, and in different locations. This may include providing various levels of Welsh courses in person as well as online. This is intended to make appropriate provision readily available to all who are already learning Welsh, or wish to learn Welsh, in order to facilitate learners' progression through the different levels of learning Welsh. The Learning Welsh Institute is required to base the learning levels on the common reference levels contained in the Schedule 1 table, and on the Code to describe ability in Welsh published by the Welsh Ministers (see section 6).

Section 40 - Additional functions

160. This section gives the Welsh Ministers power to make regulations to confer additional functions on the Learning Welsh Institute that are associated with supporting people to learn Welsh or facilitating their progress. The powers give the Welsh Ministers the flexibility to adjust the body's functions when necessary.

Section 41 – Promoting equality of opportunity

161. This section requires the Learning Welsh Institute, in the exercise of its functions, to promote increased participation by persons over compulsory school age who are under-represented in Welsh language learning, and to promote the completion of Welsh language learning programmes. The term "under-represented groups" is defined in section 41(2).

162. A duty is also placed on the Learning Welsh Institute to promote the reduction of gaps in attainment in Welsh language learning between different groups of persons where those differences are due to social, cultural, economic or organisational factors.

Adran 42 - Hybu arloesedd a gwelliant parhaus

163. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg, wrth arfer ei swyddogaethau, hybu arloesedd a gwelliant parhaus mewn perthynas â dysgu Cymraeg, a chodi safonau dysgu Cymraeg. Mae'r adran hefyd yn pennu materion (adran 42(2)(a) i (c)) y mae rhaid i'r Athrofa Dysgu Cymraeg roi sylw iddynt wrth arfer ei swyddogaethau yn unol ag adran 42(1).

Adran 43 - Hybu cydlafurio mewn perthynas â dysgu Cymraeg

164. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg, wrth arfer ei swyddogaethau, hybu cydlafurio rhwng darparwyr dysgu Cymraeg, yn ogystal â rhwng darparwyr dysgu Cymraeg ac ysgolion a gynhelir ac ysgolion meithrin a gynhelir yng Nghymru, darparwyr addysg drydyddol eraill yng Nghymru, a chyflogwyr yng Nghymru.

Adran 44 – Hybu cydlynu mewn perthynas â dysgu Cymraeg

165. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg, wrth arfer ei swyddogaethau, hybu cydlynu yn narpariaeth dysgu Cymraeg yng Nghymru i'r rhai sydd dros oedran ysgol gorfodol, a rhannu arfer orau mewn perthynas â dulliau addysgu a throsglwyddo'r Gymraeg i'r rhai sydd dros oedran ysgol gorfodol.

Adran 45 – Cymhwyso safonau'r Gymraeg

166. Mae adran 45 yn dod â'r Athrofa Dysgu Cymraeg o dan gyfundrefn Safonau'r Gymraeg. Mae'n gwneud hynny drwy ychwanegu'r Athrofa Dysgu Cymraeg at Atodlen 6 i Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, ac at y rhestr o gyrff sy'n ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 6) 2017. Bydd hyn yn galluogi Comisiynydd y Gymraeg i roi hysbysiad cydymffurfio i'r Athrofa Dysgu Cymraeg a fydd yn pennu'r safonau penodol a fydd yn berthnasol iddi.

Adran 46 - Cynllun strategol

167. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar yr Athrofa Dysgu Cymraeg i lunio cynllun strategol ar gyfer pob cyfnod cynllunio. Diffinnir y term "cyfnod cynllunio" yn adran 46(8). Rhaid i'r cynllun strategol nodi sut y mae'r Athrofa Dysgu Cymraeg yn bwriadu arfer ei swyddogaethau yn unol ag adrannau 41 i 44 a chyflawni ei hamcan.

168. Mae adran 46(3), (4) a (6), yn gosod y trefniadau y mae rhaid i'r Athrofa Dysgu Cymraeg eu dilyn wrth lunio, cyflwyno a chyhoeddi'r cynllun strategol.

169. O dan adran 46(5), mae gan Weinidogion Cymru y pŵer i addasu a chymeradwyo cynllun, ond rhaid i'r Athrofa Dysgu Cymraeg hefyd gytuno ar yr addasiadau hynny.

170. Caiff yr Athrofa adolygu ei chynllun a chyflwyno cynllun diwygiedig i Weinidogion Cymru i'w gymeradwyo.

Section 42 - Promoting innovation and continuous improvement

163. This section requires the Learning Welsh Institute, in the exercise of its functions, to promote innovation and continuous improvement in relation to learning Welsh, and raising standards in learning Welsh. The section also specifies matters (section 42(2)(a) to (c)) which the Learning Welsh Institute must have regard to in the exercise of its functions in accordance with section 42(1).

Section 43 - Promoting collaboration in relation to learning Welsh

164. This section requires the Learning Welsh Institute, in the exercise of its functions, to promote collaboration between Welsh language learning providers, as well as between Welsh language learning providers and maintained schools and maintained nursery schools in Wales, other tertiary education providers in Wales, and employers in Wales.

Section 44 - Promoting co-ordination in relation to learning Welsh

165. This section requires the Learning Welsh Institute, in the exercise of its functions, to promote co-ordination in the provision of Welsh language learning in Wales to those over compulsory school age, and to share best practice in relation to teaching methods and transmission of the Welsh language to those over compulsory school age.

Section 45 - Application of Welsh language standards

166. Section 45 brings the Learning Welsh Institute under the Welsh Language Standards regime. It does so by adding the Learning Welsh Institute to Schedule 6 to the Welsh Language (Wales) Measure 2011, and to the list of bodies subject to the Welsh Language Standards (No. 6) Regulations 2017. This will enable the Welsh Language Commissioner to issue a compliance notice to the Learning Welsh Institute setting out the specific standards that will apply to it.

Section 46 - Strategic plan

167. This section places a duty on the Learning Welsh Institute to prepare a strategic plan for each planning period. The term "planning period" is defined in section 46(8). The strategic plan must set out how the Learning Welsh Institute intends to exercise its functions in accordance with sections 41 to 44 and achieve its objective.

168. Section 46(3), (4) and (6) sets out the arrangements that the Learning Welsh Institute must follow in preparing, submitting and publishing the strategic plan.

169. Under section 46(5), the Welsh Ministers have the power to modify and approve a plan, but those modifications must also be agreed by the Learning Welsh Institute.

170. The Institute may review its plan and submit an amended plan to the Welsh Ministers for approval.

Adran 47 - Adroddiad blynyddol

171. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Athrofa Dysgu Cymraeg lunio a chyhoeddi adroddiad blynyddol ar arfer ei swyddogaethau yn ystod y flwyddyn honno, a'i anfon at Weinidogion Cymru. Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru osod yr adroddiad gerbron Senedd Cymru.

Rhan 6 – Cyffredinol

Adran 48 – Cyfarwyddydau a chanllawiau

172. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer cyfarwyddydau a roddir o dan Rannau 3 a 4 o'r Ddeddf hon. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol a chorff llywodraethu ysgol, wrth arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf, roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

Adran 49 - Diddymu darpariaethau yn Neddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013

173. Mae'r adran hon yn diwygio Atodlen 2 i Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 drwy ddileu paragraffau a chroes benawdau sy'n ymwneud â chyfrwng iaith yr addysgu mewn ysgolion, ac yn nodi rhai newidiadau canlyniadol. Golyga hyn nad yw'r newidiadau cyfrwng iaith a ddisgrifir yn Atodlen 2 ("Newidiadau Rheoleiddiedig") i Ddeddf 2013 yn "newid rheoleiddiedig" at ddiben y Ddeddf honno. O ganlyniad nid oes angen dilyn y broses yn Rhan 3 o Ddeddf 2013 wrth wneud y fath newidiadau i gyfrwng iaith yr addysgu. Yn lle hynny, Rhan 3 o'r Ddeddf hon sydd bellach yn gwneud darpariaeth ynghylch newid cyfrwng iaith yr addysgu mewn ysgol.

Adran 50 - Y Deddfau Addysg

174. Mae'r adran hon yn ychwanegu Rhan 3 (Addysg Gymraeg) a Rhan 4 (Cynllunio Addysg a Dysgu Cymraeg) o'r Ddeddf hon at y rhestr o Ddeddfau Addysg ("Education Acts") a nodir yn adran 578 o Ddeddf Addysg 1996. Ffordd o gydlynu deddfwriaeth ar destun addysg yw hyn a'i phrif effaith yw bod gan Weinidogion Cymru ac awdurdodau lleol bwerau i ymyrryd os bydd corff llywodraethu ysgol a gynhelir yn methu â chydymffurfio â dyletswyddau o dan Ran 3, neu'n arfer swyddogaethau o dan Ran 3 mewn ffordd afresymol. Yn yr un modd, os yw awdurdod lleol yn methu â chydymffurfio â dyletswydd o dan Ran 3 neu Ran 4, os yw'n gweithredu'n afresymol wrth gyflawni swyddogaeth o dan Ran 3 neu Ran 4 neu os yw'n methu a chyflawni un neu ragor o'r swyddogaethau hynny i safon ddigonol, gallai Gweinidogion Cymru arfer eu pŵer i ymyrryd. Mae'r pwerau ymyrryd hyn yn Rhan 2 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.

Section 47 - Annual report

171. This section requires the Learning Welsh Institute to prepare and publish an annual report on the exercise of its functions during that year, and send it to the Welsh Ministers. The Welsh Ministers are required to lay the report before Senedd Cymru.

Part 6 – General

Section 48 - Directions and guidance

172. This section makes provision for directions given under Parts 3 and 4 of this Act. It also requires a local authority and a school's governing body, in exercising functions under the Act, to have regard to any guidance issued by the Welsh Ministers.

Section 49 - Repeal of provisions in the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013

173. This section amends Schedule 2 to the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013 by removing paragraphs and cross headings relating to the language medium of teaching at schools, and sets out certain consequential amendments. This means that alterations to the language medium of teaching described in Schedule 2 ("Regulated Alterations") to the 2013 Act are not a "regulated alteration" for the purpose of that Act. Consequently there is no need to follow the process in Part 3 of the 2013 Act when making such alterations to the language medium of the teaching. Instead, it is Part 3 of this Act which now makes provision about changing the language medium of teaching at schools.

Section 50 - Education Acts

174. This section adds Part 3 (Welsh Language Education) and Part 4 (Planning Welsh Language Education and Learning Welsh) of this Act to the list of Education Acts set out in section 578 of the Education Act 1996. This is a way of co-ordinating legislation involving education and its main effect is that the Welsh Ministers and local authorities have powers to intervene if the governing body of a maintained school fails to comply with duties under Part 3, or exercises functions under Part 3 in an unreasonable way. Similarly, if there is a failure by a local authority to comply with a duty under Part 3 or Part 4, if it acts unreasonably when carrying out a function under Part 3 or Part 4 or if it fails to carry out one or more of those functions to an adequate standard, the Welsh Ministers could exercise their power to intervene. These intervention powers are contained in Part 2 of the School Standards and Organisation (Wales) Act 2013.

Adran 51 - Dehongli

175. Mae'r adran hon yn diffinio rhai o'r termau allweddol a ddefnyddir yn y Ddeddf. Yn ogystal, mae'n darparu bod diffiniadau yn narpariaethau Deddf Addysg 1996 yn gymwys pan ddefnyddir y term diffiniedig yn adran 51(1), adran 1(1)(c), adran 2(1)(b) ac (c) a Rhannau 3 a 4 o'r Ddeddf hon. Ond os rhoddir ystyr arall i un o'r termau hynny gan y Ddeddf hon, yr ystyr arall hwnnw yn hytrach na'r diffiniad yn Neddf Addysg 1996 sydd yn gymwys at ddibenion y Ddeddf. Er enghraifft, mae hyn yn berthnasol i'r diffiniadau o "ysgol" ac "ysgol a gynhelir" sydd ag ystyr benodol yn y Ddeddf hon (gweler adran 8(2)(c) ac adran 51(1)).

Adran 52 – Cyhoeddi

176. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch sut y mae rhaid cyhoeddi dogfen yn unol â dyletswydd o dan y Ddeddf hon. Mae'n ofynnol i'r ddogfen fod ar ffurf electronig. Mae hefyd yn ofynnol i berson gyhoeddi'r ddogfen mewn modd arall y mae'n ystyried ei fod yn briodol fel bod y rhai na allant gael mynediad at y ddogfen yn electronig, neu ei bod yn annhebygol y gallant gael mynediad o'r fath, yn gallu cael mynediad ati.

Adran 53 – Anfon dogfennau

177. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch rhoi neu anfon hysbysiad, cyfarwyddyd neu ddogfen, ac yn egluro sut y gall person wneud hynny yn unol â dyletswydd o dan y Ddeddf hon. Mae'r dulliau cyfathrebu a ganiateir yn cynnwys person yn anfon y ddogfen â llaw, ei gadael ym man preswylio arferol y person, a'i hanfon drwy'r post neu drwy e-bost. Caiff person ddefnyddio mwy nag un dull cyfathrebu os yw'n dymuno. Os yw person yn rhoi neu'n anfon hysbysiad, cyfarwyddyd neu ddogfen drwy e-bost, mae adran 53(2) yn gosod amodau ar gyfer hynny.

Adran 54 - Rheoliadau o dan y Ddeddf hon

178. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch y pwerau yn y Ddeddf hon sydd gan Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau, ac mae adran 54(2) a (3) yn manylu ar y pŵer hwnnw. Mae adran 54(4) a (5) yn nodi'r gweithdrefnau deddfwriaethol sy'n gymwys i reoliadau o dan y Ddeddf hon. Mae rheoliadau o dan yr adrannau a nodir yn 54(4) yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. O dan 54(5) mae unrhyw offeryn statudol arall sy'n cynnwys rheoliadau o dan y Ddeddf yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol.

Adran 55 – Darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol etc.

179. Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i wneud darpariaeth mewn rheoliadau o ganlyniad i unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf hon. Gall hyn fod yn ddarpariaeth atodol, yn ddarpariaeth ddeilliadol neu'n ddarpariaeth ganlyniadol, neu'n ddarpariaeth drosiannol, yn ddarpariaeth ddarfodol neu'n ddarpariaeth arbed. Mae hyn yn cynnwys diwygio, diddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfwriaeth sylfaenol neu is-ddeddfwriaeth (gan gynnwys unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf hon).

Section 51 – Interpretation

175. This section defines some of the key terms used in the Act. In addition, this section provides that definitions in the provisions of the Education Act 1996 apply when the defined term is used in section 51(1), section 1(1)(c), section 2(1)(b) and (c) and Parts 3 and 4 of this Act. But if one of those terms is given another meaning by this Act, it is that other meaning rather than the definition in the Education Act 1996 that applies for the purposes of the Act. For example, this applies to the definitions of "school" and "maintained school" which have a specific meaning in this Act (see section 8(2)(c) and section 51(1)).

Section 52 – Publication

176. This section makes provision in relation to how a document must be published in accordance with a duty under this Act. The document must be in an electronic format. A person is also required to publish the document in another manner they consider appropriate so that those who are unable or are unlikely to be able to access the document electronically can access it.

Section 53 - Sending documents

177. This section makes provision in relation to the giving or sending of a notice, direction or document, and explains how a person may do so in accordance with a duty under this Act. Permitted means of communication include a person handing the document over, leaving it at the person's usual place of residence, and sending it by post or email. A person may use more than one method of communication if they wish. If a person gives or sends a notice, direction or document via email, section 53(2) sets conditions for doing so.

Section 54 — Regulations under this Act

178. This section makes provision in relation to the powers conferred on the Welsh Ministers in this Act to make regulations, and section 54(2) and (3) provides details on that power. Section 54(4) and (5) sets out the legislative procedures that apply to regulations under the Act. Regulations under the sections set out in 54(4) are subject to the affirmative procedure. Under section 54(5) any other statutory instrument containing regulations under the Act is subject to the negative procedure.

Section 55 — Consequential and transitional provision etc.

179. This section gives the Welsh Ministers power to make provision in regulations as a result of any provisions in this Act. This may be a supplementary provision, an incidental provision or a consequential provision, or a transitional provision, a transitory provision or a saving provision. This includes amending, repealing or revoking any primary or subordinate legislation (including any provision in this Act).

Adran 56 - Dod i rym

180. Mae adran 56(1) yn darparu bod Rhan 6 (ac eithrio adran 49), adran 1(1)(a) ac adran 1(4) (at ddibenion adran 1(1)(a)) yn dod i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Ddeddf y Cydsyniad Brenhinol. Mae adran 56(2) yn darparu bod adrannau 1(5) a 5 ac Atodlen 1 yn dod i rym ddau fis ar ôl i'r Ddeddf gael y Cydsyniad Brenhinol. Mae adran 56 hefyd yn darparu bod Rhan 5 ac Atodlen 2 mewn perthynas â'r Athrofa Genedlaethol yn dod i rym ar 1 Awst 2027. Daw pob adran arall i rym ar ddiwrnod a bennir gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn.

Adran 57 - Enw byr

181. Enw byr y Ddeddf yw Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025.

COFNOD Y TRAFODION YN SENEDD CYMRU

182. Mae'r tabl a ganlyn yn nodi'r dyddiadau ar gyfer pob cyfnod o hynt y Ddeddf drwy'r Senedd. Gellir cael Cofnod y Trafodion a rhagor o wybodaeth am hynt y Ddeddf hon ar wefan y Senedd ar:
Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru)

Cyfnod	**Dyddiad**
Cyflwynywd	15 Gorffennaf 2024
Cyfnod 1 – Dadl	14 Ionawr 2025
Cyfnod 2 Pwyllgor Craffu – ystyried y gwelliannau	13 and 19 Chwefror 2025
Cyfnod 3 Cyfarfod Llawn – ystyried y gwelliannau	6 Mai 2025
Cymeradwywyd gan y Senedd	13 Mai 2025
Y Cydsyniad Brenhinol	7 Gorffennaf 2025

© ℗ Hawlfraint y Goron 2025

Argraffwyd a chyhoeddwyd yn y DU gan Y Llyfrfa Cyf dan awdurdod a goruchwyliaeth Saul Nassé, Rheolwr Llyfrfa Ei Fawrhydi ac Argraffydd Deddfau Senedd y Brenin.

Section 56 - Coming into force

180. Section 56(1) provides that Part 6 (except section 49), section 1(1)(a) and section 1(4) (for the purposes of section 1(1)(a)) come into force on the day after the day the Act receives Royal Assent. Section 56(2) provides that sections 1(5) and 5 and Schedule 1 come into force two months after the Act receives Royal Assent. Section 56 also provides that Part 5 and Schedule 2 in relation to the National Institute for Learning Welsh come into force on 1 August 2027. All other sections come into force on a day specified by the Welsh Ministers by order.

Section 57 - Short title

181. The short title of the Act is the Welsh Language and Education (Wales) Act 2025.

RECORD OF PROCEEDINGS IN SENEDD CYMRU

182. The following table sets out the dates for each stage of the Act's passage through the Senedd. The Record of Proceedings and further information on the passage of this Act can be found on the Senedd website at: Welsh Language and Education (Wales) Act 2025

Stage	**Date**
Introduced	15 July 2024
Stage 1 - Debate	14 January 2025
Stage 2 Scrutiny Committee – consideration of amendments	13 and 19 February 2025
Stage 3 Plenary - consideration of amendments	6 May 2025
Stage 4 Approved by the Senedd	13 May 2025
Royal Assent	7 July 2025

© Crown copyright 2025

Printed and published in the UK by The Stationery Office Limited under the authority and superintendence of Saul Nassé, Controller of His Majesty's Stationery Office and King's Printer of Acts of Parliament.

tso
a Williams Lea company

Cyhoeddwyd gan TSO (Y Llyfrfa), cwmni Williams Lea,
ac ar gael o:

Arlein
www.tsoshop.co.uk

Post, Ffôn ac E-bost
TSO
Blwch Post 29, Norwich, NR3 1GN
Archebionf ffôn/ Ymholiadau cyffredinol 0333 202 5070
E-bost: customer.services@tso.co.uk
Ffôn Testun: 0333 202 5077

Published by TSO (The Stationery Office), a Williams Lea company,
and available from:

Online
www.tsoshop.co.uk

Mail, Telephone & E-mail
TSO
PO Box 29, Norwich, NR3 1GN
Telephone orders/General enquiries: 0333 202 5070
E-mail: customer.services@tso.co.uk
Textphone: 0333 202 5077

ISBN 978-0-348-11981-7

9 780348 119817